

847
Б. 10

Дмитро
БІЛОУС

Вибране

Дмитро
БІЛОУС

Вибране

*Лірика,
гумор, сатира,
переклади*

*Київ
Видавництво
художньої літератури
«Дніпро»
1990*

*Лірика,
гумор, сатира*

КОМУ ЖАРТИ, КОМУ СМІШКИ

ОБЕРЕЖНО: СЛОВО!

В повсякденному житті,
наче зодіаки,
у шофера на путі
скрізь — дорожні знаки.

Глянеш — зовсім вільний тракт,
селище неблизько.
Але ось дорожний знак:
«Обережно: слизько!»

Ліс мелькає, гай, байрак,
«Волга» далі їде.
Піонерський табір — знак:
«Обережно: діти!»

Два новеньких «Москвичі»
вимчали з двох вулиць:
два шофери-лихачі
фарами зіткнулись.

Жертви є? На щастя — ні.
Люті ж, нетерплячі,
вже зчепились, як півні,
водії гарячі.

Стільки лайок, грубих слів
в цім раптовім герці!
Вже Іван на землю сів,
ухопивсь за серце.

А Степана палить лють,
тне він без спочинку,
щоб Івана шпигонуть
глибше у печінку.

Лайка ж груба та бридка —
зброя «бездоганна».

І, дивись, — уже «швидка»
повезла Івана.

Бо не завжди смерч і шквал
нас ведуть до згину.

Слово ж здатне наповал
порішить людину.

Скандаліста стріти варт,
що почне вас кпити, —
вже й інсульт вам чи інфаркт...
Але що ж робити?

А можливості тепер
у наук безмежні.
Дай хоч ти нам, НТР,
знаки застережні!

Як на лайку потягло,
щоб обов'язково
засвітилося табло:
«Обережно: слово!»

Хто не зважить — щоб тому
лазер рота стиснув, —
щоб заціпило йому
так, щоб і не писнув.

на миску гуртом як наляжем,
то тільки мелькають ложки.

Якщо ти, премудрий догадко,
хапавш ласіше чомусь,
за хитроці ложкою батько
по лобі тебе тільки — лусь.

А як було в одягом нашим?
Як кажуть, коефіцієнт
корисної дії одежі
був сто —

поки зноситься вщент.

Взуття наше скріплював дрiт,
на штанях — химеристі лати:
Сполучені (ниткою) Штати
і Греція з островом Крит.

Сумлінно поношений одяг
від старших до менших ішов.
Ходив я в сестринських чоботях
з дірками замість підшов...

Закінчить сестра свою зміну
(не зайде до подруг з Загреблі),
примчить, чобітки я надіну
і чую — ще устілки теплі.

А ще в одну школу ходили
босоніж — на луг,
до Сули.

В ті класи півні нас будили;
а класи серйозні були:

це — гуси, і свині, й корови
(писав Остап Вишня про них).

І в нас такі самі основи
були тих наук трудових.

А в Харкові вчився — відтоді
не півень будив, а гудок.
Селюк, я робив на заводі,
в юнацький ходив літгурток.

Студентське взуття з парусини
мастили зубним порошком.
І мріяли всю Батьківщину,
як Горький, сходити пішком.

Та випала інша мандрівка,
де подруга вірна — гвинтівка,
де землю з синівським чуттям
обстоюють кров'ю й життям.

. . . . .
І в мирнім поході нелегко,
та йдем — як на суд, як на звіт.
Бо кожного ж, мабуть, лелека
для чогось приносить на світ.

КОЛІСНИК

Дідові Михайлові Кущенку

В майстерні вже не перший рік
Працює він зразково.
О, дід Михайло — колісник!
Колгоспний, одне слово.
Легкі, дебели ободи,
А спиці — блискавиці!

Таких коліс — район пройди —
Нема. Летять, як птиці!
Наш дід в роботі день при дні —
Та ще ж і як працює!
«Не так багато й літ мені»,
Про себе метикує:
«Отак подумать: все у вись
Іде, мов буйна парость.
Героєм Праці ще, дивись,
Зроблюсь і я на старість».
Шумить пшениця колосом,
А жито аж гуде,
І раде сонце колесом
По небу вгору йде.
— На вас і вгону нема,—
Часом онук сварився,
А дід до нього жартома:
— Та ще й не наробився!..
Тут діло тонше волосу,
Тут душу, брат, вклади.
По стуку, як по голосу,
Своє пізнаєш колесо,
Бо цока влад завжди...—
Дід спиці перемічує,
Ладнає ободи.
Медаль його одсвічує —
За доблесні труди!
Хоч там палій по світові
Пускає дим і чад,
Та колесо, брат, дідове
Не крутиться назад!

Де не встигне дати ладу,
радий їй допомогти —
ділову даю пораду:
«На концерт могла б не йти!»

Або кину непомітно:
«Ти стирчиш ото в садку,
а меню — одноманітне,
й он пилюка у кутку...»

— Що ти голову морочиш? —
розлютилась жінка вкрай.—
Рівноправності ти хочеш?
На ганчірку — прибирай!

І одною вже колише
у колясочці сінка,
а другою звіт свій пише...
А ще б треба їй рука —

била б нею чоловіка, —
«Не такий сім'ї глава!..»
От яка біда велика,
коли в жінки всі права!

НАВЧАЙМО ДОЧОК І СИНІВ

Один весь вік працює. Й саме тому,
юнацьким зором дивлячись на світ,
при пам'яті і розумі ясному
живе на світі дев'яносто літ.

А другий байдикує по-пустому,
в юнацькі роки стаючи як дід,

у двадцять вісім скаржитесь на втому,
заливши жиром мозок і живіт.

Той робить чесно, в ореолі шани:
цей викликає справедливий гнів,—
то звільнення у нього, то догани!

Навчаймо праці дочок і синів,
а ні — життя, суворе й неблаганне,
їм надає добрячих стусанів.

ПИТАЮТЬ ЧАСОМ ЖУРНАЛІСТИ

Питають часто журналісти,
колеги з радіо й газет:
— Чи не могли б ви розповісти,
як мислить, пишучи, поет?

Як тему він бере сучасну,
шукає творчого ключа?
І як вплива на творчість власну
робота перекладача?

— Що ж, мушу брать бика за роги:
нелегко щось своє утнуть.
Та все ж поета
перемоги
тут більш чи менш одразу ждуть.

Бо серце, схоже до радара,
в секунду ловить безліч хвиль.
А вже як не стає зусиль,
кричиш: який же я нездара!

Та між страшних прогалин, зянь,
коли ведеш ти власний спів,
ти — автор, сам ти тут хазяїн
думок, і образів, і слів.

В перекладі — не менше палу:
і думаєш, і твориш ти ж,
та в автора оригіналу
немов на прив'язі сидиш.

Такий буваєш недорікий
над нерозв'язністю задач,
що вже хоч плач, хоч кукурікай
перед загрозою невдач.

Та в тебе ж гідність є. І гонор.
Ти в щирості не знаєш меж.
По краплі кров свою, як донор,
перекладові віддаєш.

І раптом — проблиск! — осінило.
Стривай! Пішло, пішло, пішло.
Йде слово, образ — любо-мило,
мов заковики й не було.

І наче спала з пліч колода,
хоч і важенна голова,
та незрівнянна ж насолода,
як зерном потечуть слова...

Але, шановні журналісти,
даруйте, прошу наперед:
ми в добрі можемо залізити,
бо розбалакався поет...

Якщо ж потрібне слово масам
і я ще з музою в ладу,
щось краще напишу тим часом,
а ні — то щось перекладу...

ДИСТАВ УРОК

В колгоспі клопоту немало,
та додалась морока й ця:
три дні правління засідало —
гадало: як зустрій співця?

Іще в селі у них живого
поета зроду не було.
Тож треба стріти, як нікого, —
дав згоду. Іде у село.

Співець — далеко не Тичина,
не мав славетного ім'я,
хоч вийшла в нього вже й книжчина.
Коротше — тим співцем був я.

Тоді пристойної машини
артіль іще не мала ця.
І ось на станцію рішили
по мене вислать жеребця.

Прибув. Часу не трачу всує.
Йду. Оглядаюсь мимохідь.
Вже чалий в упряжі басує,
вже коло станції стоїть.

Я сів до кучера. Неділя.
Аж раптом — чорних хмар клуби.

Б'є з елеватора вугілля.
А жеребець наш — на диби!

Встав кучер: — Потримайте віжки, —
взяв під оброть. Та кінь здурів —
рвонув. Пробіг з ним кучер трішки
і к бісу набік одлетів.

Смикнув я віжки під вудила
і чую: вже мокріє лоб.
Коня ж несе нечиста сила,
змій-жеребець іде в галоп.

Лиш віжки попуцу я трохи,
мчить, некерований, хоч плач.
Напну — куці уздовж дороги
мелькають — жеребець навскач.

Стрибає віз то вниз, то вгору —
лечу я вбік, десь чую крик.
Коня схопив хтось коло двору,
бо в тин урізався, в тупик.

Я встав, обмацавсь: цілі кості,
а в тілі дрож — і сміх і гріх.
Оце прибув нарешті в гості
до шанувальників своїх!

Якась тітуся мовить стиха:
— Як ви не трапили в біду?
Уникли, слава богу, лиха —
хтось є щасливий у роду!

А в клубі — вечір незабутній
(за вікнами пахтів бузок).

Та я на всі літа майбутні
в поїздку ту дістав урок.

Коли відкрилась творча траса,
самовладання — над усе:
держай! Сідлай свого Пегаса!
Тримайсь міцніш, бо понесе.

КЕМІНЕ

Чи думав він, що час мине,
безмежний і безмірний,
і прийде він, наш Кеміне¹,
всміхнеться й скаже: — Кеміне,
я ваш слуга покірний!

Носив старенький він кожух,
на ньому сорок латок.
Але міцний незламний дух —
його найбільший статок.

Приймали бідні
під кожну стріху
цю кожушину
латану.

Тікали ж дуки
від його сміху,
як ті чорти
від ладану.

Пани виміщують свій страх,
в панів заграли жовна:

---

¹ Кеміне — псевдонім поета,
що означає «ваш покірний слуга».

Мелькнуть надвечір їхні силуети:
— Сабір! Сіххат! Он наші йдуть поети!

Бо Шемахи ¹ улюбленці обидва.
Тим більше Алекпер Сабір: язик як бритва!

Прекрасний царю, шаху чи султани,
Сабір нікого з вас хвалить не стане.

Не жди похвал, бо він не одописець,
щоб улещать та догоджать вельможі.

Сабір свій вірш сатиною замісить,
він у самої правди на сторожі.

Не показний, сховався під папаху,
а дошкуля царю, султану й шаху.

Під віршем підпис: «У дугу зігнутий»,
«Раб живота», «У ланцюги закутий»,

«Тітуся Тукезбан», «Павук» і «Одуд»...
Шпики винюхують: «Це хто? Це хто тут?»

«Хопхопнаме» ² — ха-ха! — гукай нас, осле!
Вся Шемаха — ха-ха! — мале й доросле.

Сабір ховається за псевдоніми,
а власть грозить, що з нього шкуру зніме...

Веселий сміх і жартів повна хата,
коли Сабір приймає в ній Сіххата.

---

¹ Місто Шемаха — батьківщина Мірзи Алекпера Сабіра і Аббаса Сіххата.

² «Книга Одуда» — збірник творів Сабіра.

Сіххат сказав: — Ти пишеш вірші гарні! —
Сабір веде його... до миловарні:

— Ні, вірші — не товар, що не кажи ти!
Поганий з них навар, з них не прожити.

Сабірів дім — то гомінкий куточок:
дружина в нім, синок і вісім дочок.

Отож, щоб лихо зовсім не скосило,
сатирик змушений... варити мило.

Сіххата він привів до миловарні:
— Зусилля, бачиш, друже мій, не марні!

Своїм я милом помагаю в міру
співгородянам очищати шкіру,

а віршами — їм очищати мізки! —
(в очах Сабірових — веселі зблиски).

Друкує «Молла Насреддін»¹ Сабіра,
Його перо — то меч, а не рапіра!

Трудящий люд в Баку, Москві, Дамаску
радий: з вельмож Сабір зриває маску!

Все світле, чесне в цілім світі раде,
що він підлоті не дає пощади!

Та як збагнуть: Сабір такий гарячий,
а псевдонім узяв собі — Терплячий?

---

¹ Сатиричний журнал, у якому друкувалися твори Сабіра.

Мабуть, поклав, ціляючи в вельможу:
терпіним, поки не переможу!

І переміг Сабір, співець любий,—
терплячий,
до неправди нетерпимий!

РОБОТА

«Буду работать, как лошадь».
*З кореспонденції
Ю. Чорного-Діденка
до газети «Кочегарка».*

«Ні вітер, ні буря,
ні смерч невгомний
не спинять.

Як кінь, запряжусь,—
сказав він собі, коли був коногоном,—
і в праці свого я доб'юсь!»
Лиш вам, білоручки,
і в будень — неділя,
а він — у забій вируша.
ім'я прибрав — Чорний.
Як хліб, як вугілля,
та світла, як сонце, душа.

БАЙКАР

П. Сліпчуку

Низенький, тиха усмішка з лица
не сходить. А сміється — то від серця.
В високій шапці я зустрів співця:
хто б міг подумати, що він автор «Перця»?

На східного він схожий мудреця,
котрий на український дотеп сперся.
А Лева, чи Осла, чи Горобця
добряче він шпигає під реберця.

Як не сміятися, коли єноти
у нього в байці шпарять анекдоти
й так дошкуляє звірям гострослов,

що навіть людям завдає роботи,
бо в кожній байці про все те турботи,
що через Глібова заповідав Крилов.

ХОДУМЕНТ

Збагнувши назви: Хотів, Літки,
сказав професору студент:
— Це зрозуміло. Але звідки
походить назва «Ходумент»?

Такий є хутір на Сумщині
десь біля їхнього села.
Тому й цікаво знать хлопчині,
від чого назва ця пішла!

Протер професор окуляри,
шукаючи еквівалент.
Перебира словесні пари:
і постамент, і позумент,
і рудимент, і монумент,
і перманент, і реманент...

Народ же звідки хоче візьме:
в історії якийсь момент

зійшлись грецизми й латинізми
то, певно, звідси й Ходумент...

Ось експедицію послали
у мовну зону вздовж Сули.
Тож наші інтелектуали
і на Сумщину прибули.

На схилі при шкільнім подвір'ї
стоять професор і студент.
Через долину на узгір'ї
лежить і хутір Ходумент.

Вони й питаються у тітки,
що йде з сусіднього села,
про Ходумент: — Скажіть нам, звідки
цікава назва ця пішла?

Не вчившись латині зроду,
їх тітка та розбила вщент:
— Та звідси ж мент єдиний ходу,
тому й зоветься Ходумент!

ОБРУЧ

Моє село — ні гір, ні круч, —
рівніна, рівнинá.
Пусти — покотиться обруч
до самого Ромна.
Чому до самого Ромна?
Для вас це дивина?
Туди дорога, як стріла,
від нашого села.
І від стрімких роменських круч —

дорога вздовж ланів:
пусти — покотиться обруч
до самих Курманів.
Чому обруч? Як атрибут
він, може, й застарів.
Та я — і це підкреслю тут —
із роду бондарів.
— Ми не якісь, — казав мій дід, —
заблуди-пришеленки.
У тих, хто забува свій рід,
не вистачає клепки.
Обруч же, як рідню, трима
всі клепки міцно, гоже.
Спаде обруч — ладу нема,
рідня розпасться може.
Обруч ослаб — і то дивись:
звихнулась клепка — скрута!
Отож попробуй обійтись
без цього атрибута!

БІЛИЙ ВУС

Добрий був наш дід Микола,
по натурі він — поет.
Дід Микола — вища школа
чи принаймні факультет.

Його пам'ять — скарбів сховок.
Він — філософ у житті.
А переказів, примовок
в нього — гори золоті!

Знав багато їх, на диво,
ще й складав їх на ходу.

А виходило красиво —
і цікаво, й до ладу.

Якось внуки й ну питати
про свій рід, старі часи:
— А чому, цікаво знати,
ми звемось — Білоуси?

Дід почав (набив табаки
в люльку з довгим чубуком):
— Був наш предок-одчаяка
запорозьким козаком.

І якось, мов нарочито,
розболівся в нього зуб;
він припнув коня й спочити
ліг під запорозький дуб.

Раптом сурми засурмили —
ще не встиг і задрімати.
Оком стрель — ворожі сили:
суне степом ціла рать.

В голові майнуло — турки!
Тут наш предок на коня:
з козаками бив до цурки
ворогів, рубав до пня.

Збувся шаблі — біс із нею!
Враз метнувся поміж підвід —
і вже ворога люшнею
колошматив на чім світ.

Кинувсь воїн після бою:
зуб немов переболів,
та від того, кажуть, болю
вус у нього побілів.

Один чорний, другий білий
в козака звисає вус.
Так і став наш предок смілий
прозиватись — Білоус...

Думали, задля легенди
дід легенду розповів?
Не родинні сентименти
поставали з мудрих слів:

— Ви ж на вус мотайте, внуки, —
дід казав, — у чому суть:
хай і болі в тебе, й муки —
обов'язку вірним будь!

НА ГОЛОБЛЮ? НА ДУГУ?

Дітвора на воза з дідом
(чи на сани у пургу).
— Як, — пита дідусь, — поїдем —
на голоблю? На дугу?

І вже знають тато й мама
слів його нехитрий зміст:
«на голоблю» — значить, прямо,
«на дугу» — аж ген в об'їзд.

Діду, образи народні
дуже ти любив вси.
Та гай-гай!

Дивлюсь сьогодні,
як змінилися часи!

Ми сідаємо в машину
з сином — р-раз! — і на шляху.

— Ну, то як поїдем, сину,—
на голоблю? На дугу?

«На голоблю» — Суми — Київ —
поганяй через Ромни.

«На дугу» свій шлях омріяв —
через Конотоп жени!

Син сміється:

— Це стосовно
до возів і до саней.

Нині це звучить умовно —
це сучасний вираз цей!

— А чому? — кажу. — Так само
можна і щодо ракет:

«на голоблю» — в космос прямо,
«на дугу» — довкруг планет.

Син мені: — Голоблю авта
потіснили за межу...

— А згадаймо космонавта,—
в тон я синові кажу. —

Ні голобель у ракеті,
ні коліс,

мотор не гув,
А Гагарін же при злеті
«Ну, поїхали!» гукнув.

*ЧИ СЕЛО МОЄ
ЗВИЧАЙНЕ?*

Якось був я на Сумщині
в школі в рідному селі —
в школі, котра і донині
наймиліша на землі.

Бачу: в шафі на полиці
купка зшитків угорі.
А цікаво б подивиться,
як ведуть їх школярі.

Входить завуч на перерві;
я на шафу оком — блись —
(і мої шкільні «шедеври»
теж лежали там колись!).

Завуч все збагнув з півслова,
шафу відімкнув ключем:
— Це — література й мова.
Ось остання з наших тем.

Взяв я зшитків цілу гору,
розгорнув один чи два —
і мене з одного твору
приголомшили слова:

«А село моє звичайне,
і звичайний наш район.
Є в райцентрі клуб, і чайна,
й невеликий стадіон...

. . . . .
План виконуєм по м'ясу,
по зерну і молоку...

. . . . .
Учень 7-го «Б» класу»...
Далі прізвище в рядку
і під ним ініціали...

Тему ж задано було,
на яку цей твір писали:
«Рідний край, район, село».

Скільки учнів тут гасає —
бачу в кожному себе.
Ось в учительську вбігає
черговий по 7-м «Б».

Завуч хлопчика стрункого
представляє: — Ваня Стах,
наш відмінник, твір якого
ви тримаєте в руках.

Руки я йому на плечі:
— Ваню, друже мій, стривай:
скрізь як про звичайні речі
пишеш ти про рідний край.

Придивись пильніше трохи:
чи звичайні речі ці?
В нас же й кури он, як дрохви,
й комарі — як горобці!

А криниця? А вода в ній?
Чи візьми Сулу-ріку.
Знаєш, як співець прадавній
пише в «Слові о полку»:

«Ржуть комоні за Сулою...»
Знав князь Ігор ці краї!

От Сула!

А ти малою,
друже мій, назвав її.

З-над Сули на супостатів
сам Гаркуша з Курманів
налітав і колошматив
костянтинівських панів.

За бідноту йшов на ризик
(не легкий, та славний шлях).
Або ще: Андреев, фізик,
народився в Курманах.

Він — акустики засновник,
він звання Героя мав.
Тут мій юний співрозмовник
аж підскаочив: — Я не знав!

— Тож бо! Все про план по м'ясу...
Забезпечують, Ванько,
люди все, герої часу,
і зерно, і молоко...

А Федько... про нього б слово.
Батько мій казав: «Синаш,
а ти знаєш, він з Хмелова». —
Й додавав завжди: «Це наш!»

А Мокренко! Скільки шани
скрізь до нього: голос, хист!
Але кажуть слобожани
найтепліше: «Наш артист!»

— Як не знав я всіх достоту? —
Каже Ваня. — Сміх і гріх...

Задали б іще роботу —
написати би краще зміг!

— Цінна в нас людина кожна,
слід би, Ваню, ще назвати
і війни героїв!.. Можна
навіть пофантазувати!

От узяв би й написав ти,
що із наших сіл колись
будуть навіть космонавти,
що летять в небесну вись.

Ваня, граючи очима,
каже: — То я не спішу.
Може, буду й сам між ними,
от тоді і напишу!

МАЛЕНЬКИЙ САШКО

Татусь у хаті майстрував
із дядею чужим.
А Саша стружки підбирав,
тріски лялькам на дім.

Присів татуньо на диван:
— Ану, Сашко, піди
торкни там, козарлюго, кран
та принеси води.

Поклав і дядько молотка
та й каже про Сашка:
— Козак у тебе піввершка,
як мірять од горшка!

Лежать Сашків ведмідь і кіт,
Сашко води подав.
А дядько: — Скільки тобі літ? —
всміхнувшись, запитав.

На дядька косо з-під брови
поглянуло хлоп'я:
— А скільки вам було, як ви
були такі, як я?..

ЗВІДКИ НАЗВА «КУРМАНИ»?

Є любителі спрожогу
кожну назву пояснить,
взявши версію убогу,
що напхваті лежить.

Пояснив один догадько,
звідки назва Курмани:
дав, мовляв, дружині дядько
зеренця, на
кур мани!

Пальцем він попав у небо,
бо не кур — курей манить
за граматикою треба,
аби «двійки» не схопить!

Може, й я тлумач-невдаха
(прагну знань, іду на штурм!).
Десь читав я: черепаха
по-санскритськи зветься «курм»

(край села ж було озерце,
прозивалось Кумине,

вже сухий ярк тєпер цє,
та бєнтєжить він мєнє!)...

«Курмани» ж, слівцє цікавє,
будить здогади нові:
в тюркських мовах цє — застави,
цє — пости сторожові.

А легенди мого краю?
Що показують вони?
Якось матері питаю,
звідки назва Курмани?

«Курмани,— сказала мама,—
чула від старих людей —
од курман, а цє тє самє,
що курмій або курмей,

а по-простому — віршовка,
що сукали тут у нас
(всья Покутнівка й Низовка
з конопель жили в той час»).

Хай не все тут достеменнє
чи не все і до ладу,
щє є здогади у мєнє —
я їх також наведу.

Є слова: і курманина,
і курмаччя (цє — дрантя).
Ну, а назви в селянина
звідки? З досвіду життя.

Алє все цє дєбрі, хаші:
б'єшся — загадка, та й край.
Всє немовби й немудряцє,
а попробуй розгадай!

З МОЄЇ АНКЕТИ

Ставлю прізвище.

Далі — ім'я.

І всі інші заповнюю графі я.

І готова анкета моя.

Моя автобіографія.

Рік народження:

тисяча дев'ятсот двадцятий.

Соціальне походження:

із селян,

на душі у яких

ані цяти.

Дані точні завжди

в графах

і поза графами.

Перше — це: ні батьки, ні діди

не були ні панами,

ні графами...

А батьки взагалі

у нестатках попід руки грузли,

бо до всього тоді на селі

та були працьовитими бусли.

І до нас у село Курмани

прилітали до клунь і повіток.

Тату й мамі вони

чималенько підкинули діток.

Не жаліли ті бусли зусиль,

ні старань,

ні завзяття.

То й з'явилися Наталка, й Василь,
і Олекса, і Катя,
і Павло, і Маруся,
і Сашко, і Христина,
і Надія, і я,
і Микола —
найменша дитина.

В хаті царство дитяче:
те сміється, те плаче,
те лежить,
те біжить,
те мовчить,
те кричить,
те чита,
те пита —
пристає, як сльота...

Укладалися спатки —
лізли всі під рядно,
як в мішок
(колективні задатки
розвивалися
іще з пелюшок!).

Трудове виховання —
на вигоні пастухування.
Мода наша —
не щось запозичене:
в вільсі крашена сукня й штани;
виховання музичне —
гра на дудку із бузини...

І в сувору весну, і в поліття
на підножний пускалися корм.
А яке в нас було розмаїття
трудових і культмасових форм!

Та́ вже череду пасла,
тій на гулі,
тому лиш годок.
Власні досвітки, ясла
і дитячий садок!

Ми гасали по луках, ярках
і дівчаток тягали за буклі.
От біда, штаненята в дірках
на місцях, що хоч трохи опуклі.

Та ще й дзвони про нас, як на зло,
калатають на всеньке село
з церкви десь на майдані:
Шта-ни дра-ні,
по-лот-ня-ні!
Шта-ни дра-ні
по-лот-ня-ні!..

Онде й мати з дубцем —
пізнаю по ході.
Видно, буде добряча припаринка!
(Несвідомих лякала вона, бо тоді
не було ще системи Макаренка!)

— Де ти, гаспиде, ходиш? —
з дубцем підліта.
«Ой, якби хоч як-небудь минулося!..»

. . . . .

А тепер —
пригадаю ті юні літа —
ех, коли б то вони
та вернулися.

* *
*

А воно й не думало признаться,
ні про яке лихо та напасть,
ні про те, що років через надцять
хтось нам сиві голови роздасть.

Але ж роздано і сиві, й лисі
(кий би чорт і даром їх схотів!),
та круті дороги простяглися
десь аж до калинових мостів.

Наші руки теж окопи рили,
й голови бували під вогнем.
Та як треба — знов би повторили
все спочатку, знову, день за днем...

Хай би щось і до потопу схоже,
хай найхолодніший дощ пере.
Сиві голови роздати може,
та вогню сердець не відбере!

«МЕСЕРШМІТ»

Кружляє в небі «месершміт»,
А в нім — фашистський льотчик Шмідт.
Зенітки тут як кашлянуть —
Фашист круть-верть,
Фашист верть-круть...
Летить донизу «месершміт»:
В один бік — месер,
В другий — Шмідт.

СКІЛЬКИ В СЕЛІ НІМЦІВ

Запитав розвідник
Дівчину в воротах:
— Тут багато німців? —
Взвод, чи, може, рота?

— Взвод, чи рота, кажеш?
Ні, бери, брат, вище:
Їх набили, вражих,
Ціле кладовище!

ЩИРА ВІДПОВІДЬ

Поліцай гука в вагоні:
— Гей, провіднику,
А чи є тут партизани,
В тім чагарнику?

Провідник: — А хто їх знає?
Бачите ж — пільма.—
І, зіпхнувши поліцаю,
Вслід сказав: — Нема!

ТОЧНО ЗА НАКАЗОМ...

Підписав наказ фон Вестен:
«Партизан тут, де не кинь.
Боротьбу з ним слід піднести
На належну височінь».

Той наказ, що він накреслив,
Хлопці здійснили вночі:
Німчая в петлі піднесли
На належну височінь.

НЕЗВИЧАЙНИЙ ТРОФЕЙ

*Іванові Васильовичу Гальченку,
колишньому фронтовику.*

Стоїть промовець на трибуні,
киянин Гальченко Іван.
І слухають солдати юні,
що повідає ветеран.

А він то друзів пригадає,
то грім могутніх батарей.
І раптом згорток розгортає,
а в ньому — ручка од дверей.

— То що за ручка? — грають очі.
А слухать ладні день і ніч.
І ветеран війни охоче
розповідає, в чому річ.

Як наших військ важка лавина
дійшла до вражого кубла,

частина їхня до Берліна
уже не першою ввійшла.

Уже явили тут відвагу —
рейхстаг три дні тому взяли,
й ключі, звичайно, від рейхстагу
уже розібрані були.

Він зиркнув: ручка сяє мідно.
Й за інструментом не ходив.
Поручкавшись із нею гідно,
штиком солдатським одкрутив.

Одколюючи мовні штучки,
сміялись хлопці-жартуни:
— Дивись, Іван дійшов до ручки! —
гукали весело вони.

Він кидався в атаки рвучко,
в боях вимещуючи гнів.
Дійшовши ж до цієї ручки,
до ручки Гітлера довів...

Тож хто заслужить прочухана,
тим нагадать про це не гріх...
Пишу про одного Івана,
а в нас же мільйони їх!

СЛОВО — КРИЦЯ

Кажуть, слово — мовна одиниця,
звукове поняття про предмет
чи про явище?

Ну що ж, годиться
визначення, скажем наперед.

Та був час — цієї «одиниці»
вороги боялись, як вогню,
бо твердій дорівнювала криці
і була міцніша за броню.

І разила так фашистських гадів,
що ховались, мов клубки черви:
більше,
аніж бомб ачи снарядів
голосу боялися Москви.

Слово правди бойової вільно
фронту переходило межу,
било в лігво Гітлера прицільно,
викриваючи фашистську лжу.

І, дізнавшись про це,
мусив фюрер бовкнуть:
— Розбомбить радіоцентр!
Змусити замовкнуть!

Скільки їхні літаки
налітали марно!
Та один прорвавсь-таки
над Москву безкарно.

Взяв на радіо розгін,
мов з-над хмари виник.
Ось півтонну бомбу він
скинув на будинок.

Ріжучий протяжний свист —
що вона натворить?
Злорадіє кат-фашист,
А Москва говорить:

— Гітлер, виродок собачий,
по тобі віршовка плаче!

Провалився у падлюк
трюк авіаційний,
бо попала бомба в люк
каналізаційний.
І не вибухнула там —
так, немов на зло катам!

Але йде за цим услід
трюк пропагандистський;
об'являє на весь світ
геббельс-центр бандитський:

В Москві радіо, мовляв,
нині розбомбили!
Двічі-тричі об'являв,
виючи щосили.

Інша хвиля ці слова
тут же забиває:
«Внимание!
Говорит Москва!»
Сумніву немає.

Кажуть, слово — мовна одиниця,
звукове поняття про предмет?..
Правда! Але в битвах слово — криця,
що й броня не спинить його лет.

Слово,
летючи навалю, вільно,
блискавками протина блакить,
по мішені б'є завжди прицільно,
громом правди
ворога разить.

ТРЯСЦЯ В ТРЕСТІ

ЩО Я ДУМАЮ ПРО САТИРУ

(З листа до товариша)

Я бачу, що ти зацікавивсь,
Юхиме,
у чім таяться смішного секрету.

А в тім,
щоб до слова
не бути глухими
і мати хоч трохи кебети.
Людина — із нервів.
Жива, а не робот.
Сміх і в труді бадьорить,
і скрашає їй побут...
А як запорожці,
наче шаблюкою,
били ворога словом виразним,
назвавши султана
гаспида внуком,
цілого світу
й підсвіту
блазнем.

Чи для панів слова уготовані
із Кобзаря нам узяти:
«Мов кабани годовані,
пикаті, пузаті...»
Народ сміх любить
і потребує сміху.

З'являється творець —
і це вже становить віху.

І поки критики
шукають смішного витокі,
проходить людина народним ланом —
і стає Котляревським Іваном.

Бо народові сміху дзвінкого треба,
сміх крокує ходою невпинною.
І розмовляють Юнона і Геба,
як тітка Палажка з тіткою Горпиною.

І поки критики
шукають дотепу витокі,
людина приходить,
сміється над паном —
і стає Руданським Степаном.

Бо народ цінує дотепну музу,
що виконує місію, ним же й надану.
І піп, і пан тікають від глузу,
наче нечисті від ладану.

І поки критики
шукають гумору витокі,
він розцвітає, стає етапом,
розсміхненим Вишнею Остапом.

Бо слово Вишневе —
то ніжне, мов квітка,
а то вибухає подібно до пороху.
І незабутньо розлога «Зенітка»,
і кожна усмішка стріляє по ворогу.

Ніби десь до бюрократа
В довгій черзі на прийом.
Не помітиш спершу навіть,
Що вони без проводів,
Їх директор наш поставить
Для солідності звелів...
У приймальній проти входу
Мінна Павлівна сидить,—
І не зможете ви зроду
Секретарці догодить.
Знає вас, а чи не знає,
Хоч добра, хоч зла їй зич,—
Всім вона відповідає:
«Зайняті Кузьма Кузьмич».
Перш ніж зробите у тресті
Діло ви якесь просте,
Ви в цім тресті, слово честі,
Всіх і все проклянете.

* * *

Але в тресті раз на зборах
Колектив загув, як рій:
— Де ж це видано — в конторах
І в цехах такий застій!
— В нас одне на ділі часом,
Але інше між бумаг:
Інженер в нас, за наказом,
А насправді він — завмаг.—
Ось і техник виступає:
— Ще такі в нас є гріхи:
Більший штат контора має,
Ніж майстерня та цехи.—
А бухгалтер: — Як ви хочте,
Я питаннячко б задав:
На які директор кошти

Дім для себе збудував?
І бухгалтера промова
Підвела страшний баланс.
Попросив директор слова,
Та зненацька впав у транс.
А очуняв — глянув строго:
Бач, мовляв, про що співа!
— Ви збагнули — проти кого
Ви сказали ці слова?
— Так, збагнув! Хоч злись, не злися,
Правду мовити не гріх!
— Ах, то, значить, ви взялися
Зневажать мене при всіх?! —
Викликає в нього подив:
Як посміли? Що за знак?!
Чом ніхто з ним не погодив,
Перш ніж виступить отак?
Самокритику лиш тую
Звик іще так-сяк сприймать,
Коли сам він критикує,
А підлеглі всі мовчать.
— Не одному з них ще дасться,
Відплачу стократ на все! —
А самого наче трясця
Після критики трясе...

* * *

Збори скінчено. Додому
Прибува Кузьма Кузьмич.
Тільки жінці невідомо,
Чом надутий він, як сич.
— Ось не сердься, — жінка просить.
Він же:
— Скільки я учив:
Коли вже сказав я: досить,

То й розмову закінчив.—
Жінка: — Кузя, у Полтаву
Я поїду, там же дід...
— Напиши мені заяву,
Потім вирішу, чи слід...
— Чи в кіно дозволиш, тату? —
Запитав синок Тарас.
— Перш ніж в мене запитати,
Ти б це з матір'ю утряс!..—
Жінка: — Годі вже, не лай ти,
Хай іде в кіно малюк.
— Знову критика? Чекайте!
Приберу я вас до рук!

* * *

— Ганю, дайте «Шило-швайку».
Мінна?.. З дому... Чорт! Галло!
— Ви б, Кузьмич, могли й без лайки,—
Тут у нас таке було!
— Що ж, прошу доповідати!
— Але я здаю діла...
Вам належить теж здавати —
Чутка вже така пройшла.
— Ні, не здамся я без бою!
Ба, як гаряче взялись?!
— То й мене, Кузьмич, з собою,
Як сюди взяли колись...
— Вас я, Мінно, неодмінно,
Але... як звести кінці?

І застигла кисла міна
На директорським лиці.

«КЕРІВНИЙ ТОВАРИШ»

Той і діє, і керує,
Зводить все з руїн і згарищ.
Інший — тільки репетує,—
Керівний, мовляв, товариш!

Той — горить, дерзає, творить,
З ним — хвилини не забариш.
Цей бундючливо говорить:
Я тут керівний товариш!

Він заходить — кожен знає:
Це зайшло начальство — Ярош...
— Я мозги вам повправляю,—
Каже «керівний товариш».

Досконалий — у шаблоні,
Тут його вже не затьмариш.
— Популярний я в районі,—
Каже «керівний товариш».

Раз сказали в виконкомі:
— Їдь у Зборів чи у Збараж!
— Так ці ж центри невідомі,—
Каже «керівний товариш».

Сам спитав у жовтеняти:
— Хто такий в районі Ярош?..
Слід людей великих знати,—
Каже «керівний товариш».

Якщо перший ти усюди,
Щось нове здійснити мариш,
— Не спіши — команда буде,—
Каже «керівний товариш».

Фах йому не зрідні жоден,
Каші з ним в труді не зварिश.
— Лямку я тягнуть не згоден,—
Каже «керівний товариш».

— Ким могли б ви працювати?
— Я? Та з хистом скрізь ушквариш,
Вмів завжди я керувати,
Фах мій — керівний товариш!

ЛИЧАК-СМІЛЬЧАК

Товаришеві Личакові
Дав слово головуючий.
І ось почав він. Без красот у мові,
Спокійно, не нервуючи.

— Товариші!
Тут виступало
Ораторів чимало.
Критичні, гострі виступи були.
А от начальство — обійшли.
Дозвольте ж всупереч подібному рецепту
Мені внести в цю справу
Скромну лепту...

І всі подумали: «Так-так.
Ану, давай, Личак!»
— Тут говорилося, що знову
Всі лають нашу установу.
А на чолі стоїть у нас
Іван Іванович весь час...

(Начальник закрутив тут носом.
Личак на нього глянув косо).

— Так от... Так я розтягують не стану,
Торкнуся коротко хоча б санстану.
У нас — а критика і тут не буде лишня —
Робота прибиральниць нікудишня.
А подивімося тепер,
Як то працює наш кур'єр?
Іван Іванович дасть віднести пакета,
А він за той пакет та до буфету.

Або хоч і касир — як піде зранку,
То у свинячий голос прийде з банку.
А в наших відділах?
Та при таких умовах,
Звичайно, гірше все,
Ніж в інших установах.

Вже хтось терпів-терпів,
Та й нагадав про лепту:
— Коли ж почнете всупереч рецепту?

(Начальник грізний глянув косо,
І наш Личак повів тут носом,
Очима кліп, плечима смик,
Чомусь не слухався язик).

— Так от... до чого я веду?
У всіх начальство на виду.
Та Іван Іванович... —
Нехай він нам дарує —
Нічого сам не вдіє й не вкерує,
Бо ясно зокрема і взагалі,
Що труднощі для нього немалі...

А далі що?
Личак тик-мик,
І знову кліп, і знову смик.

Та далі й слова не було,
Неначе мову відняло.

— Це що, рецепта вичерпав до дна? —
Хтось вигукнув баском. —
Не вистачило духу?

Отак! Ціляв немовби у слона,
Ну, а попав... у муху!

ОБТЯЖЕНИЙ РОДИНОЮ

Давненько вже в директорах
Сидить Ілля Родак.
Очолює «Райкооптах»
Чи то «Райкудкудак».

Про штат піклується Родак,
Недосипа ночей.
У штат приймається не всяк —
Подай своїх людей.

— Дружина, — зважує Родак, —
Друг, відданий навік. —
Дружину в свій «Райкудкудак»
Пристроїв ще торік.

Або шуряк — це ж як-не-як
Теж не фітюлька вам,
Черкнув Родак — і вже шуряк
У нього перший зам.

Ілля Овсійович Родак
Ще й незрівнянний зять:

Недавно він в «Райкудкудак»
Рішив і тещу взяти.

Все ті ж обличчя перед ним —
Не розбере ніяк:
Чи перед ним це власний дім,
Чи це «Райкудкудак».

Вказівку тещі дати хотів,
А вийшло, наче звіт.
Дала йому таких чортів,
Що закрутився світ.

Догану мав оголосить,—
Піднявся тарарам.
Як заходилась голосить,—
Виходить винен сам.

Бо горло в тещі, наче дзвін,
І, мов коса, язик.
Забув Родак — керує він
Чи теща керівник?

І так із тещею удвох
Накерував Родак,
Що, й не розцвівши ще, засох
Його «Райкудкудак».

Недобра слава скрізь пішла,
Аж тут знайшлась рука,
Міцна рука, а в ній мітла,—
Прогнали Родака.

Додому сунеться Родак,
А теща: — Куд-куди?!
Прогнав тебе «Райкудкудак»,—
Так і від нас іди!

ЗИГЗАГ

Ми б хотіли при нагоді
Словом точним, повновагим
З'ясувати, що в природі
Називається зигзагом.

— Тут і складності немає,—
Хтось нам скаже, як ведеться,—
Бо це лінія така є,
Просто — ламаною зветься!

Ну, зигзагами бувають
Злами ліній в діаграмі
(Стан речей там відбивають —
Зріст і спад у кожному зламі).

Ну, буває ще мережка
І вогненна блискавиця.
А бува й людини стежка,
Тільки треба придивиться.

* * *

В установі «Кінь-копито»
Гнат Коваль часом пиячив.
Що ж Шарахкалу робити?
Керівник, а не добачив.

Він у главк біжить негайно
Та й питає: — Як тут бути? —
Кажуть: — Ви йому, звичайно,
Постарайтесь дати відчути.

Тут Шарахкало старанно —
Раз начальство наказало —
Ковалю вліпив догану,
Дав відчуть... А що, як мало?..

Вічно це вагання кляте.
Не зроби — не підеш вгору.
Мабуть, треба добавляти:
Й дав догану вже сувору.

Тільки ж знов не без турботи.
«Постарайтесь...» — чув у главку.
Й Ковалю прогнав з роботи, —
Змів — і все, як ту козявку...

* * *

Оббива Коваль пороги
(Вмів Шарахкало старатись!),
Оббива й не має змоги
Куди-небудь влаштуватись.

Врешті зважився: «А дай-но
В главк подамся я від скрути».
Розібрались там, звичайно,
Як йому... «дали відчути».

З главку дзвонять в установу:
«Що це?.. Ви кого питали?
Ковалю ж ми знаєм!.. Знову
Дров у себе наламали?!»

Знов Шарахкало в скорботі:
«Так, начальство наказало —
Поновив я на роботі
Ковалю... А що, як мало?»

Бо Коваль же тямовитий...
Як я міг прогнати Гната?
Наказали поновити,—
Певно, будуть піднімати...»

І Шарахкало у ліжку
Ніч крутився з переляку,
А на другий день в трудкнижку
Ковалю заніс подяку...

* * *

Він не знає рівноваги,
Йде мов п'яна та людина.
Шлях його — самі зигзаги —
Наче стиснута пружина.

А пружина ж ця як лясне,
Як розправиться в напрузі,
Як Шарахкала хлябасне,—
То вже буде по заслугі!..

Адже всяк, до правди схильний,
По правдивій піде стежці,
Бо зигзаг не скрізь доцільний
І красивий — лиш в мережці!..

ЛУКА ЛУКАВИЙ

Брови — острішки руді.
Щоки випещені.
Стрів дружка на путі:
— Чарку вип'єш чи ні?

Друг не зміг — він причин
Не дошукується.
І про друга вже він
Так відгукується:

— Ну, «большой человек!» —
Це — з іронією.—
З паці, цур йому пек,
Став хавронією...

І очима блука
З-під острішків отих
(Із лукавих Лука,
Із насмішкуватих!).

Не буває Лука
Задерикуватий,
В нього вдача така —
Підгарикувати.

Фейлетона уздрів —
Хтось там згадується.
«Погорів! Погорів!» —
Не нарадується.

Як забити вам клин —
Все докоцується,
Бо від заздрощів він
Ледь не лопається.

Сік би голову вам,
Бив кинджалищами.
А стріча — співчуттям,
Навіть жалощами.

Він мурличе, бува,
Ходить кішечкою.
Кусь — і зубки схова
За усмішечкою...

Талану чоловік
Був природженого,
Ще й від лиха навік
Огородженого.

Мина Юр'евич — зав.
Він — гроза. Не з хлоп'ят.
А Лука все лизав
Мині геть аж до п'ят.

А Лука встав і ліг
В Мيني Юр'евича.
В нього діяв, як міг,
За підбурювача.

Став на вас шепотіть
Та набріхувати —
Вже й догана летить,
Щоб вас «виховати».

Хоч у мить отаку
Ви й задумаєтесь,
Запідозрите Луку
Не додумаєтесь...

. . . . .
Тут конфлікт щось не той,
Не закінчений,

Бо чому ж наш герой
Не розвінчаний?

Так не був же Лука
Задерикуватий,
В нього й звичка така —
Не викрикувати.

Репутацію мав
Непідмоченую.
А душа у Луки
З червоточиною...

*ПРО ВУЗЕНЬКЕ ВІКОНЕЧКО
ТА ПУЗАТЕ СОНЕЧКО*

Сам
Персона
Завтовшки з солідний куль,
А її він веде,
Як персоночку.
Тут вона ніжно так:
— Потримай ридикюль,
Потримай,
Моє сонечко!

Стріли знайомого — не дивина.
Сонечко каже: — А в мене новина:
Знайомтесь — моя жона.—
А вона —
Могла б тому сонечку
Бути і за донечку...
Справді,
Дома в сонечка

Є синок і донечка.
Сонечко моментами
Їх згада, помріє...
Платить аліменти їм
(Світить, та не гріє!).

Цей солом'яний куль —
Для персоночки нуль,
Хоч і дуже з ним ніжна персоночка.
І побожно несе він її ридикюль,
І ростуть собі роги
У сонечка.

Шлюб нерівний, говорять?
Нема почуття?
Він своїм задоволений місцем!
Йде пузатее це сонечко
В орбіті життя,
Тільки лисина світить місяцем.
Кажуть, мрії вона погубила хороші?

Гасне врода й міняється вдача?
Їй — плювать.
В неї мавпяча шубка, і гроші,
І лискуча машина, і дача...

Часто думає він:
«І до мене в віконечко
Щастя нарешті прийшло».
Часто дума вона:
«Все вже в. Тільки б сонечко
Швидше навіки зайшло!»

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ПЕРЕЛЯК

Колись надворі на рядні
Петрусь цяцьками грався.
Аж ось — хрю-хрю! — і він свині
На смерть перелякався.

— Іч, паця-кака! Ма-мо! Ма-а...—
Ревів Петрусь без тями.
— Чу-чу!.. Взяла б тебе чума...
Іди, синок, до мами...

І крику там було, й плачу,
І згодом ще мороки:
Петрусь вві сні кричав: «Чу-чу» —
І заїкався три роки...

А потім ріс Петрусь і став
Здоровим, слава богу.
І заїкаться перестав,
І вийшов на дорогу...

Тепер Петро наш керівник
В великій установі.
А переляк хоч зовні й зник,
Та в душу вріс Петрові.

Простий дитячий переляк
Зробивсь — відповідальним.
Терпимим для Петра сяк-так,
Для інших же — печальним...

На службу чесний чоловік
Просився, знає справу.
Петро Сахно «в анкету вник»
І відхилив заяву.

Подай прародичів йому
Від самого Адама.
А то отак, гляди, прийму,
А в нього десь там пляма...

Друг — помилково у біді.
І ось Петро за свідка
У суд прийшов та до судді:
— Я з ним стрічався зрідка...

Сахавсь, одхрещувавсь Петро,
Хоч знав його з дитинства.
А друг робив йому добро,
Не ждав від нього свинства.

Та совість штовх Петра під бік:
«Ти ж боягуз, це зрада!
Скажи, що чесний чоловік...»
Так ні, в Петра ж посада!..

«Та я... не будь я керівним —
Я б не вагався й трішки,
Як у дитинстві йшов би з ним
Хоч на край світу пішки...»

Сахно трусивсь, як цуценя
Десь перед звіром диким...

. . . . .
От що зробила та свиня
Із бідним чоловіком!

Дитячість мила всім завжди,
Та не керуйся нею.
Свині злякався — півбіди,
Біда — як став свинею.

ПАТЯКАЛО І ПОТАКАЙЛО

І то ж бувають у людей
Таланти дивовижні.
Петро Патякало — так цей
Години, дні і тижні

Все буде говорити вам
Про доблесть і про ваду.
І вір не вір його словам,
А збреше він до ладу.

І дуже часто ходить з ним
Дружок його Михайло,
Що був ізроду мовчазним —
Михайло Потакайло.

Язик Патякала — ого! —
Як норовисті коні —
І сам Патякало його
Не вдержить на припоні.

А Потакайлові — слова
Встигай перепускати.
Для того в нього й голова,
Немов гарбуз плескатий.

Петро завів про те, про се
Зі злом чи з добротою.
Ну, а Михайло — той на все
Киває головою.

Та так, що може бути конфуз,
Бо ще колись зірветься,
Додолу хряпне той гарбуз
І к бісу розіб'ється...

Патякало сказав, що він
Міг бути міністра зятем
І що коли б не він — Берлін
В боях не був би взятим.

І сипле вже як з рукава,
І вже таке торочить,
Що Потакайло лиш кива,
А інші всі регочуть.

Та тут Петро почервонів,
Бо враз опам'ятався:
Самого розбирає гнів,
Що так він забрехався.

На Потакайла він зиркнув:
— Що ж ти мовчав, їй-богу?
Хоч за рукав би був смикнув
Чи наступив на ногу!

І аж засіпалось лице,
Так на Михайла грима.
Ну, а Михайло — той на це
Лиш знизує плечима...

На чий же нам схилитись бік?
А думка в нас така є:
Не менше шкодить від базік
І той, хто потокає.

ПЕНЯ

Пригода ця була насправді,
Хоч вельми дивна взагалі.
На дівчину було податок
Накладено в однім селі.

І тож придумали служакки,—
(Такого ще не бачив світ),
Бо той податок за бездітність —
На дівчинку, якій... п'ять літ!

Ну, коли сталася помилка —
То виправте — і хай їй грець!
Ні, почалася тяганина,
Бо появился... папірець!

І фінагент — дебелий дядя —
Приходить мало не щодня
З тим папірцем: «Платіть негайно,
А не заплатите — пеня!»

Давно в сільраду і в фінвідділ
Пішла заява звідсіля:
«Як ухитрились ви податок
Нарахувати на маля?!»

Та фінагент — на цей раз жінка —
Нагадування знов несе:
«Платіть, а ні — пеня ростиме!»
Мовляв, положено — і все.

Й пішла. В Наталиної ж мами
Щось на душі важке й гірке:
— Пеня... — зітхнула. — Ти ж хоч

знаєш,

Наталю, що воно таке?

— Аякже, знаю! — без запинки
Відповідає дошкільня: —
Як дядя був, то пень приходив,
А стала тьотя — то пеня!

ЧИ З ГОЛОВАМИ БЮРОКРАТИ

Запитання дитяти

Зайшла сусідка до сусідки
І з щирим гнівом на лиці
Питає подругу: — Ну звідки
Беруться в нас такі людці?

Велася про чинушу мова,
Що дуже жінці тій допік:
— Та це ж людина безголова,
Хабарник він — не чоловік!

Усе це слухає хлопчина,
Що й до стола ще не доріс:
«Якщо без голови людина,
Де в неї вуха, очі, ніс?..»

І він підвів на маму очі:
— А як же слуха дядя той?
— Та він і слухати не хоче
Нікого, он який герой!

— А як він бачить? — глянув скося
Її кирпатенький синок.
— Та далі, синку, свого носа
Він і не бачить ні на крок!

— А як же дума безголовий? —
Питає маму під кінець.

— А думать не обов'язково,
Щоб підписати папірець...

— Що ж це за дядя? — їй хлопчина
(Він був з допитливих малят).

— Та казна й що це за людина...
Ну, одне слово,— бюрократ!..

ПРО ДОЛЮ ОДНОГО МОСТА

З читацького листа

Місток стояв і впав без сил,
Немов дідок похилий.
Ані настилу, ні перил,—
Самий лиш насип цілий.

На ноги б той місток звести —
Так ні,— чекати годі.
В обхід по твані треба йти
Машині і підводі.

Міст є межею двох полів,
Щось на зразок кордону.
І знає міст аж двох голів —
Того й того району.

Один говорить: — Це ж конфуз.
За це ще нас пропишуть.—
А другий каже: — Боягуз!
Міст можна й так залишить.

Як видно, перший голова
Боїться дуже преси.

А той сміється та кива:
— Дивак довготелесий,

Коли подумать, то воно —
Не тема для газети.
Про це писали вже давно
Сатирики-поети.

І вже їм нашого моста
Ніяк не можна гудить,
Бо вріже критик їм хвоста,
Як повторяться будуть...

Та це, сказати без зайвих слів,
Не можна й так залишити:
Не про моста, так про голів,
А все-таки напишуть!

СЛИМАКОВІ ПРИНЦИПИ

Я знаю, заздрять мені люди:
«От висунувсь Кузьма Слимак!»
А я не б'ю себе у груди
І не кажу, що це не так.

Мені привільно жить на світі,
Бо я в контакті з усіма.
Мене тримають дружби ниті,
У мене й ворогів нема.

І видатні, й номенклатурні —
Для мене братія своя.
Лиш деякі вважають дурні,
Що буцім безпринципний я.

Та їх — до бісового тата,
Коли вони не вміють жить!
Їх, принципових, запитати
У мене аж язик свербить:

«Чи глупаки ви, чи наївні,
Чи вороги собі й сім'ї?»
Тим і тримаюсь я на рівні,
Що в мене принципи свої.

І їх нікому не змінити,
Бо знаю тезу я одну:
Не їв — ложок не будеш мити,—
Ходи собі, як лин по дну.

А то скажи про щось одверто,
А через рік чи два — біда:
Уже тебе буквально стерто,
Бо хтось тобі та пригада!

В житті ж бувають різні зміни,—
Було отак, а стало так.
«А йди-но, чули навіть стіни,
Що говорив колись Слимак».

«А розкажи нам, чоловіче,
А дай-но, голубе, одвіт...» —
Сам час на суд тебе покличе,
Так що немилий буде й світ.

Мовчу ж — і що кому до мене?
І вже не вскочу я в капкан.
Про мене що там хоч, Семене,
Аби, як кажуть, я Іван.

Хай модно це, а чи не модно,
Старий начальник чи новий,

Хай віяння які завгодно,
А я правий. Завжди правий.

Питають щось — кажу: «Ми зважим,
Порадимось: чи так, чи ні».
Хороший вашим я і нашим,
Хороші і вони мені.

Мирон Ілліч і Яків Савич —
Запеклі давні вороги —
У мене стрілися віч-на-віч,
Мені обидва дорогі.

Щоб не псувати іменини,
Вони лояльними були,
Всміхались навіть їх дружини
Й за Слимака вино пили.

Хе-хе! Між ними бій постійний,
А я винце із ними п'ю...
Отак роби — і ти спокійний
За себе й за свою сім'ю.

І п'ють на честь мою по штофу
Міцні напої та терпкі.
А ви ідіть хоч на Голгофу,
Як принципові ви такі.

ЗАКОХАНИЙ

В клубі Ваня Говоруха,
Культоsvітній працівник,
Закохавсь по самі вуха
У Галину Боровик.

Та любив дівчину згідно
Правил власного життя.
Чи ж зітхать, мовляв, солідно,
Розкривати почуття?

Бути більш як півгодини
На побаченні не слід.
І тому він до Галини
Був у пристрасті як лід.

Досить стримано дав слово,
Що, мовляв, у парку жди:
— Буду там обов'язково,
Пунктуальний я завжди...

Вийшла, вийшла дівчинонька,
Стала в парку при вербі.
«Де ж це мій затятий шпонька?» —
Посміхнулася собі.

А на другий вечір, гнівна,
З ним зустрілась: — В чому річ?
— Та причина об'єктивна —
Засідали цілу ніч...

Тут як випалить дівчина:
— Ось що, голубе ти мій,
Об'єктивна та причина,
І заходити не смій!

В небі місяць сяє мрійно,
Тихі верби шу-шу-шу...
— Ну, так, мила, офіційно
Вийти заміж я прошу...

І хотів обнять смагляву,
А вона, немов на зло:
— Ні, подай мені заяву,
Офіційно щоб було!..

ВИДЮЩИЙ КРИТИК

Ну, як його?.. Не Потайнюк...
Потайко? Ні... Ну, той, що критик!
Та ні — не кандидат наук,
А псевдопильності він злиток,

Що все шукає на шляху
Неточних тверджень і невірних,
Що вміє роздувать блоху
До розмірів до сломомірних.

Що от, бува, як ви йдете,
Він обережно вас підкличе.
— У вашім творі... щось не те... —
До вас шепоче таємниче.

Розгляне книгу чи статтю
Крізь грані щербленої призми
І лле, як дьогтем у кутю,
Що в вас там хибнє, навіть... «ізви».

І з цим підходить він до всіх.
Що не кажи — він геній суцций.
Бо так виходить, мов на гріх,
Що всі сліпі, а він видюций.

В цілому колективу «зрив»
Знайшов, писну́в заяву з ходу...

А що в житті він утвердив?
Нову підсиджування моду?!

Чи він опіксь на молоці
І все житття на воду студить?
Ні, як і всі слизькі людці,
Він просто звик усім паскудить!

*ЯК РУДАНСЬКОГО
СКРОТИЛИ ПО ШТАТУ...*

Знає весь «Райкудкудак»,
Дуже добре знає:
Їхній зав Панас Мудрак
Випить полюбляє.

Був недавно ювілей
В цім «Райкудкудаці».
Скільки там було людей,
Вславлених у праці!

Пив шампанське весь актив,
Бризки — аж до стелі.
А Мудрак за всіх жлуктив
Пунші та коктейлі.

Доливав до коньяку
І лікери, й вина.
— Ти б туди ще дьогтику,—
Морщилась дружина.

— Цить, бо ти, як кулемет,
Так і строчиш всюди,
Мій псуєш авторитет,
А навколо ж люди...

Жінка: — Годі пить... Облиш! —
Він їй: — Тихше, Ніна! —
І пішло: «Шумел камыш...»,
«Ой цветет калина...»

Вздрів на другий день Мудрак
Шарж у стінгазеті.
І себе відчув він так,
Наче на багнеті.

На малюнку — чоловік
Має вигляд бочки:
В горло йде смоли потік,
А під цим — рядочки:

«Раз на мові ксьондз казав:
— Не впивайтесь, люди!
На тім світі вам смола
Замість вина буде...»

Спив їден смоли: «Гірка!..
А все ж не тужити:
Як втягнеться чоловік,
То й не буде пити!..»

— Що за натяк? — мовив зав.—
Випад хуліганський! —
І під віршем прочитав
Підпис — С. Руданський.

Виклика Мудрак Панас
Секретарку Стеху:
— Хто Руданський тут у нас?
Із якого цеху?

Об'явився віршомаз!
Ќ бісовому тату!
Завтра ж вивісить наказ —
Скоротить по штату!..

ЧУДЕСА

Фейлетон

Раз якось лист прийшов до «Перця» —
Що є в решетах чудеса:
Державне — ллється, як з відерця,
Мов дощик сіють небеса.

Про голову райвиконкому
В листі були їдкі слова.
Ви запитаєте, у чому
Тут річ? При чім тут голова?

Щоб з'ясувати швидше справу,
Дива розкрити низові,
Послухайте, яку заяву
Вручив секретар голові:

«До голови райвику Дзюби.
(Ага! Це пише Федір Квас!)

Заява

Цим прохаю вас
Державним коштом вставить зуби,
Бо вісім літ у заготскоті

Незмінно я пропрацював
І власні зуби потеряв
Я на державній цій роботі.
Не відмовте, прошу вас.

Федір Квас».

Лиш трапила заява в руки
Секретаря Павла Сови,
Він, позіхаючи від скуки,
Спитав самого голови:

— Що, на засідання виносить?
— Та ні, лиш протокол склади:
Повістка денна... що він просить...
І рішення, як і завжди.

І голова присів на лаву
І до паперу погляд звів.
— Пиши: «Розглянувши заяву
Такого-то про стан зубів,

І перевіркою на місці
Установивши в акурат
Пошкодження на сто, чи двісті,
Чи там процентів п'ятдесят,

І визнавши, як факт наявний,
За станом зношених зубів,
Що на роботі він державній
Їх передчасно загубив,

Постановили: зуби вставить...»
Все записав? То не спіши —
Пиши: «Все коштами держави.
І зуби золоті», — пиши.

А в здороввідділ — до Берези
І в райфінвідділ — до Куті
Вказівку: «Вставити протези,
І оплатити — золоті...»

І зуби вставили. Від серця.
Ще й замочили. Чудеса!

Державне — ллється, як з відерця,
Мов дощик сіють небеса...

. . . . .
Тим, хто подібну щедрість має,
Я й присвятив замість статті
Цей фейлетон. Бо ще буває,
Буває ще таке в житті!

ПОНАДІЯЛИСЬ

Кажуть, вади є в бригади
Будівничої?
Та хіба то тільки вади —
Кепські звичаї!

Тесля в дядька зремонтує
На ось стілечки,
А хазяйка приготує
Ще й горілочки...

Кожен майстра пригощає,
Заохочує.
День він лутку приганяє,
П'ять — замочує.

А в колгоспі ставлять крайні
Строки з крівлями:
— Мусим вкрити корівні, стайні
До зимівлі ми!

Але теслі тешуть дома
В Чалих, Мельників
(Спритність тут усім відома
Будівельників!)

«Ще коли,— мовляв,— морози!
Осінь радує:
Непогані ще прогнози
Йдуть по радіо!»

Невтямки, чим діло пахне,—
Хлопцям радісно!
Але тут мороз як трахне
Півстаградусно!..

(Вірно в радіо погода
Об'являється,
Та буває, що природа
«Помиляється»!)

Вкрити дах не мають змоги,
Й місяць роблячи.
Примерзає до підлоги
Хвіст коров'ячий.

«ЛЮЛІ, СИНОЧКУ...»

Мовила жінка до чоловіка:
— Свято надходить, Семене.
«Шити-білити, завтра великдень»,—
Так оце зараз і в мене!

Я оце Лесика погодувала,
Вклала його у коляску.
Йди з ним у сквер,
а я з'їжджу на ринок...
Добре? Зроби таку ласку!
— Ла-а-дно...—

Пристукнув за нею він двері.
Став і потилицю чуха:
«Як же одразу я не додумавсь?
От головешка, два вуха?»

Зносить коляску згори та нагору?
Тож ізварила макітра!
Хай собі Лесик поспить на балконі!
Зовсім не гірше повітря!»

Так і зробив він. Вивіз коляску.
(Чи не для того й балкони?)
Днина груднева свіжа, морозна,—
Всюди самі тобі йони!

«Люлі, синочку, наче в садочку...» —
Тато приспівує басом...
Тихо, навшпиньках йде із балкона —
Спи, а татуньо тим часом...

Спить дитина так що ну!
Сон міцний в малого.
Татко радий — щодо сну
Хлопчик весь у нього...

Та сонненьке в пелюшках
Наловило рибки.
Плаче бідний той дітлах,
Пнеться стати дибки...

Люди чують унизу —
Щось-бо хлипа наче...
Леле, явно поблизу
Десь дитина плаче!

Хтось гукає: — Онде... Он!
— Де?

— Та он... будь ласка:
Проти скверика балкон!..
Голуба коляска...

А батьки ж... Дорослі де?
Чверть... і півгодини —
Та ніхто із них не йде
З хати до дитини.

В дім юнак побіг. Дзвонив,
Стукав їм у двері —
Теж ніхто не відчинив...
Люд зібрався в сквері.

Хтось порадив телефон —
Викликать пожежну
Й по драбині на балкон
Лізти обережно...

— Ні, в швидку... нуль-три дзвони! —
Крикнув дід похилий.—
Мо', почаділи вони?
Досі б відчинили!

Гамір... Зойки... Співчуття...
Вся юрба в тривозі:
— Аж заходиться дитя...
Мерзне на морозі...

Раптом визвався в юрбі
Сміливий хлопчага.
І вже лізе по трубі
Юний молодчага.

Цей би, мабуть, досягнув
І до піднебесся.

О, вже руки простягнув
До малого Леся.

Ось уже його схопив,
Вдерся до кімнати.
А там... батечко хропе,
Хоч коти гармати...

ПОЛЮВАННЯ З МАКОГОНОМ...

Із мисливських секретів

Ах, яка це пора золота —
Полювання! І манить, і кличе...
Навіть жінка тебе не пита:
«Ти куди це зібравсь, чоловіче?»

І Данило Дупло спорядивсь.
І бере вже його нетерплячка.
Чисто виголивсь, причепурились,—
Ось що робить та бісова качка!

Він з рушницею з двору спішить,
Десь там бродить лісами, лугами.
А додому звідтіль не біжить,
А насилу петляє ногами...

Качку кине дружині мерщій:
— На, скуби... Знову, бачиш, удача! —
Щось свербіло спитатися їй,
Та була вона жінка терпляча...

І нічого, бува, не несе,
Крім рушниці в чохлі та підсумка.

Він дружині й про те, і про се,
А в дружини з'явилася думка:

«Як це він у качок там ціля
Із своєї рушниці нової
І яким це він чином стріля,
Коли цілі в підсумку набой?»

І рушницю з-над ліжка зніма,
Поки дома Данила немає,
Витягає з чохла тайкома,
А туди макогона вкладає.

А щоб важче було, то кладе
На додачу ще й гирю добрячу.
І вже зорьки ранкової жде,
Чоловікову знаючи вдачу...

Дочекався і він. За чохла
(Манить зорька ранкова Данила!).
Жінка хліба і сала дала,
Любо-мило його спорядила...

Дві доби чоловік полював —
Не легкі ті мисливські походи!
А вернувся, трофеї поклав,
Ще й розказує жінці пригоди:

— Уявляєш, біжу через ліс
І — в засаду. Летять з-понад лугу.
Бах! — І ось тобі качку й приніс.
Був торохнув на озерці й другу.

Та на воду пішла й... запливла...—
І стоїть він святий, мов ікона.

А дружина мерщій до чохла
І виймає звідтіль... макогона!

Та очима сердитими блись:
— Чим ти, іроде, бив із засади?
А на шиї то що? Подивись! —
А там слід... від губної помади...

Що вже далі між ними було,
Знають стіни лиш їхньої хати.
Як себе почував цей Дупло —
Ні сказать, ні пером описати.

Тільки кажуть, що звідтоді він
Не ходив уже більше на птицю.
Вплинув так замашний макогін,
Що продав уже к бісу й рушницю.

ПОКІРНЕ ТЕЛЯТКО

Знаю я людину
і живу, й конкретну
(навіть не єдину!),
дуже підтенетну.

Вчили мама й татко,
вчили перш за все:
покірне телятко
дві матки ссе...

Скільки ласки в мові! —
Так із нього й ллються
словеса медові,
наче мед до блюдця.

що у зміюки, яка повзе,
вповзає в душу,

разить ураз —
заз! заз!
заз-дрість!
Це чорна злість,
що серце їсть.

Якщо йде заздрий
похмурий весь —
удача в когось,
є успіх десь.

Якщо йде заздрий
І сяє весь —
невдача в когось,
неуспіх десь.

Тоді гризота
вже не гризе:
вже під колоду
змія повзе.

Й чигає знову
із того схову.
А про чийсь успіх
почує мову,
враз вповзає,
разить ураз —
заз! заз!
заз-дрість!
Цей чорний гість,
що серце їсть.

Заз — упинається
гостра заноза!
Сказ починається —
просто загроза!

*НІ МИЧИТЬ,
НІ ТЕЛИТЬСЯ*

Раз хотів я на Десну
запастись путівкою;
взять за будь-яку ціну,
оплатить готівкою.

Дав заявку (трудно так
з чергами триклятими!).
Та сидить там мій земляк,
справі цій сприятиме.

Ось ходжу до земляка
цілими вже тижнями.
Гнат Кузьмич зв'язків шука
з трестами суміжними.

— Брак путівок — це наш бич!
Що ж, ми в «Плодоовоча»
візьмем, — каже Гнат Кузьмич, —
у Петра Петровича.

Йду, питаю, чи дістав,
нижче травки стелиться.
Каже: — Був, ходив, питав, —
ні мичить, ні телиться!

Я дивлюся —
сон чи яв:

— Що ж там жде попереду?
— Ну, Петрович обіцяв,
ви прийдіть у середу.

Вже й не йшов я, а летів,—
знову слів метелиця.
Він руками лиш розвів:
— Ні мичить, ні телиться...

Тою самою — в чім річ? —
ошелешив фразою.
Йду від нього — друг навстріч,
все йому розказую:

— Вже діждусь путівки, як
стане баба дівкою.
Отаке мені земляк
витворя з путівкою.

Тож буває — в Кузьмича
мов диявол селиться!
Я до нього — одвіча:
«Ні мичить, ні телиться».

Друг прорік, практичний муж:
— Ясно, що селилося.
Дав би йому добрий куш,
зразу б отелилася!

ЮКСА

Бувають речі нез'ясовні,
а тут вдалося встановить,
чом лікті випнуті назовні
у Юкси (навіть коли спить!).

Він сам нахрапистий, навальний.
А лікті випнуті оті —
це основний функціональний
для нього орган у житті.

Ще в школі,
в ранню юну пору,
активно діяв орган цей,
як Юкса йшов по коридору
і ним розштовхував дітей.

Це мало вплив і на поставу:
вперед скренилась, наче він,
щоб не взівать «обтяпать» справу,
стає на старт, бере розгін.

Мале на зріст, але пихате,
як той шкільний крикливий шкет,
всіх прагне й нині розштовхати
і першим вийти наперед.

Він душу вимотає вашу
і в вигідну шпарину — шасть.
— О,— теца хвалить Юксу,— в кашу
він наплювать собі не дасть!

Що треба, він дістане з неба.
О, Юкса наш — достойний зять.
Все буде так, як Юксі треба,—
він знає, чим кого узять.

У місто будь-яке прибуде,
враз до готелю мчить, як хорт.
Немає місць. Дрімають люди.
Він подає в віконце торт.

І каже: — Вам привіт од Юкси.

— А хто це — Юкс?

— Я, ваш слуга.

— Мерсі... поселим вас у люксі...

— О, вельми вдячний, дорога!

Раз з автостанції міської
він в гості їхав на село.
Автобуса ж до Ланової
в той день давненько не було.

Поламка. Буде рейс надвечір.
У Лановій застряг шофер.
В віконце Юкса б'є: — Диспетчер!
Я мушу виїхати тепер!

Б'є в скло, слова метає грубі,
в правиці книжечка мелька:
— У мене лекція у клубі!
Я вас в обком, я вас в ЦК!

І що ж диспетчер? Дітись ніде.
Щоб одвести од себе зло,
піддався: міський автобус їде
у рейс нежданий, на село.

А Юкса посміхнувся: нарешті!
Чи міг спізнитись Юкса-гість,
коли млинці холонуть в теці,
бо обіцяв прибути в шість.

А то ще внесок у культуру
зробив наш Юкса — плід дерзани!
Підготував якусь брошуру,
щоб видати в Товаристві знань.

Речей немало в світі дивних:
лежав рукопис кілька літ.
Рецензій кілька негативних.
А таки вийшла книжка в світ!

Хай десь найбільша черга буде,
між горлохватів, забіяк
наш Юкса фуксом пройде всюди,
і ви незчуєтеся — як!

Серед пролаз на всіх турнірах
наш Юкса мав би перший приз,
бо лікті — наче на шарнірах:
у хід пустив їх — і проліз!

Ви не впізнали прототипа
в цім Юксі? Він впізнав свій лик.
Стривайте! Вже дверима рипа,
ось зараз зайде, зчинить крик.

Я — ЗА АВТОМАТИ!

Скаже Харків, скаже Київ,
скажуть Лопань і Дніпро:
«Як новий прогресу вияв —
пречудова річ метро».
Хоч була, як біг я в Спілку,
придибенція така:
у метро, як у кошилку,
опустив я п'ятака.
Стерта ж ця монета клята
не добрала щось ваги.
Гульк — аж автомат лещата
защепив біля ноги.

Не добачиш — так і влупить!
Люди ж дивляться з боків:
«Автомат — і то не любить
надто стертих п'ятаків!»
Я розсердивсь — от морока:
не пуска мене п'ятак!
Та коли отямивсь трохи,
то про це подумав так:
«От загальній би культурі
корисніш було стократ,
аби в нас в літературі
був подібний автомат.
Щоб стояв, як у дозорі,
не пускав творців таких,
що слова в їх кожному творі,
наче стерті п'ятаки!»

КОЛИ ВСЕ ЗА СЛОВНИКОМ

Для роману чи для п'єси
переклав один поет
з вірша пушкінського «Бесы»
найвідоміший куплет.

Пушкін слово легко ронить —
скільки чару в нього тут:
«...Домового ли хоронят,
Ведьму ль замуж видають?»

Перекладач «строчку гонить»,
а слова його повзуть:
«...Дідька лисого хоронять,
відьму заміж оддають...»

Він читав мені, я слухав,
— Ну, то як? — він брови звів.
Я потилицю почухав,
обережно відповів.

— Є рядки, слова, є рима,
Пушкіна нема й знаку. —
Зміряв він мене очима:
— Тут усе по словнику!

— В тім-то й річ: коли буквально
підставляєш точно те ж,
дідька лисого нормально
хоч рядок перекладеш!

ПРИСНИВСЯ СОН

*Дмитрові Онковичу, вірш якого
навіяв цей химерний сон.*

Приснився сон. Аж стало жаско.
Бо сон був дивний і страшний:
я — вмер. Прийшли знімати маску,
хоч я іще й не видатний.

Скажіть, філологи, будь ласка,
звідкіль початок це бере?
Чом кажуть: треба зняти маску
з лиця, коли людина вмере?

Скипів я в сні, спромігся встати
і проти маски заволав:
нащо мені її знімати,
як я її не надівав?

Хіба колись півмаску в школі
на новорічний маскарад?

Та вдруге ще на фронті, в полі,
та й то не маску — маскхалат!

Але, йдучи на бранне поле,
де бомби й кулі без кінця,
перед знегодами ніколи
не закривали ми лица.

Не помишлявши про поразку,
дивившись смерті у лице,
носив я каску, а не маску, —
філологи, врахуйте це!

Та сон є сон. Поколобродить,
прокинувся — як не було,
Але на думку він наводить,
що не в посмертних масках зло,

а в тім — і то таки халепа,
як розібратись до пуття,
що є ще люди, з котрих треба
знімати маску за життя.

ВІНОК
НА МОГИЛИ ЛУКАВОЛИЦИХ —
ХАПУГ, СЕБЕЛЮБЦІВ
ТА ІНШИХ НИЦИХ

I

А я вінок із будяків сплету
І покладу тим ницим на могили,
Що в лаврах часом по землі ходили,
Що й нині ще сквернять її, святу.

Вінок з чортополоху покладу,
Бо заслужили, дбаючи щосили,
Аби поменше напинати жили,
А лиш підметки рвати на ходу.

Полив'яна сатира глазурова
Їм до смаку, бо не чіпає їх,
Самих від того розбирає сміх.

«Ми сміємось, ми — публіка здорова!»
А їх чесать би деркачем не гріх.
На них би Гоголя та Салтикова!

II

На них би Гоголя та Салтикова!
Беззубий сміх шанує й бюрократ.
Бо він йому миліший у сто крат,
Ніж усмішка вишнева гострослова!

Квітучий. Репутація зразкова.
Рукою водить — діло йде на лад:
Усе за нього робить апарат,—
Бо під його началом установа.

З'явиться зволить, як високий гість,—
Поява врешті й не обов'язкова,—
Та не забуде про свою користь.

Хотіли знять — була вже навіть
мова! —

«А Васька — знову ж —
слухає та їсть!..» —
Ми добре знаємо байки Кривола!

III

Ми добре знаємо байки Кримова,
Ще й Глібовим розцвічуем весь час,
І весь класичний гумору запас
Вживаємо красиво і до слова.

А дурість патентована о слова
Спокійно процвітає серед нас.
Якщо і є тупиця «в гуці мас» —
Хіба для нас картина ця типова?

Навіщо голову чіпать пусту?
Таж не вона в житті всьому основа!
Зачешиш — в очі полетить полова.

Адже сягнувши гордо в висоту,
Тупої пилки уніка діброва.
Та бур'яни, на жаль, ще є в саду.

IV

Та бур'яни, на жаль, ще є в саду,
І тут же зветься вулиця — Квітуца.
Отак, коли буяє цвітом круча,
Згори не зразу видно мілкоту.

Дрібне ховається за буйноту, —
Адже інакше — гибель неминуца,
Бо скосить криця гостра та блискуча,
Утне йому житуху золоту.

Замість купатися в промінні вранці,
Побачить смагу на листках бліду.
На вітрі труситься у лихоманці,

Пуска з коріння пагінь молоду...
Так процвітають ще пристосуванці,
Ми ж вирвем з коренем лиху біду.

V

Ми ж вирвем з коренем лиху біду.
Ніхто нам не заступить виднокруга.
Ані пристосуванець, ні хапуга
Не втримається в чесному роду.

О, як він стеле м'яко й до ладу,
Якого чуйного вдає він друга!
Людини ця подоба недолуга
По суті грає під чужу дуду.

Йому чи то машина, чи корова,
Чи платина, чи злото, чи срібло...—
Аби в його кишеню все пливло.

Та зрештою й звичайний ліс на дрова,
Аби йому, аби йому було...
У нас своя з такими буде мова!

VI

У нас своя з такими буде мова!
Яка б то не була запекла твар:
Чи то простий стяжатель, чи скупар,
А чи валютна гидь стопроцентова!

Вже в кораблі занурюється прова,
Його вже не врятує долар-цар.
Заб'ють у дзвони, наче на пожар,
Як займеться гендлярська їх будова.

Так чи інакше, туго буде їм;
Ні Саваоф не впинить, ні Єгова,
Як гряне гніву праведного грім.

Прикрасить пишна квітка будякова
Могили темні, їхній вічний дім.
Ні, не врятує хитромудра змова!

VII

Ні, не врятує хитромудра змова!
Не всидить довго на святій землі
Міщанське кодро в тихому кублі,—
Не вивезе мораль тупоголова.

Хоч на порозі в них блищить підкова,
Та не освітить дім в туманній млі—
Ні «Волга» фарами, ні «Жигулі» —
Життя колісного хистка основа.

Усе в них на догodu животу,
У цьому поведенція зразкова;
Матеріальна ж база загадкова.

Та прокленуть вони свою жаду,
Протверезить розв'язка їх раптова,
Як ниточка потягне по сліду.

VIII

Як ниточка потягне по сліду,
Зустрінуть суд наш праведний нерадо.
Живучі, мов жуки із Колорадо,
Повинні дати відповідь суду.

Один в собі, як мрію золоту,
Носив заокеанське Ельдорадо,

А другій біг, куди веліло стадо.
Без сумніву й вагання на виду.

Та не втаїти вам слідів розбою,
Вам, ниці дармоїди, хитруни;
Як бульки, розіб'ють вас валуни,

Розпливетесь піною брудною:
Що, братику, посіяв, те й пожни,—
О, буде це годиною страшною!

ІХ

О, буде це годиною страшною!
Рятунку ні від кого не чекай.
Зробив ти для самого себе рай,
То захлинайсь пекельною смолою.

Усе життя не відав ти спокою,
Трусився, що надійде скоро край;
Що ж, ти правий, тепер себе картай,
Тропа твоя завжди була хисткою.

В ім'я чого живеш на світі цім?
Навіщо затівав слова облесні?
Розхльобуй махінації безчесні...

Стоїть твій дім на пагорбі крутім,
А ти сідай за ґрати перехресні,
Як заgrimить людської кари грім.

Х

Як заgrimить людської кари грім,
Впадеш моральний злидарю-скаредо.
Твоє ганебне виявиться кредо,
Пустеча в серці ницому твоїм.

Тобі було байдуже, де твій дім,—
Ростов чи Рим, Полтава чи Толедо —
Боліти за «Динамо» і «Торпедо»
І точно так — за Вашингтон і Рим.

Ладен ти все із жадності посісти,
Аби спожити черевом своїм,
Тупий безбатченку і нігілісте!

Що ж я тобі, відступнику, повім?
Дільце твоє ганебне і нечисте,
Нутро брудне відоме стане всім.

XI

Нутро брудне відоме стане всім.
Хоч нині ти і злорадієш потай.
Помалу теж собі на вус намотуй
І гибель відчувай нутром своїм.

В твоїм, звичайно, образі «святім» —
Чи сивоусий ти, чи жовторотий —
Не виявиш злорадної істоти,—
Вона сидить в нутрі твоєму злім.

Зате тебе трутизною гіркою
Чийсь успіх палить, допіка чимдуж,
І ти уже звиваєшся, як вуж.

І день і ніч не маєш супокою,
Хоч зовні ти порядний, чесний муж,
Діла ж нечисті вже стають явою.

XII

Діла нечисті вже стають явою.
Коли сконаєш, заздріснику, ти,
В вінку для надмогильної плити
Переплету будяк із кропивою.

А щоб смерділо дужче над тобою,
Додам коров'яка і блекоти,
Бо гірше редьки встиг нам допекти,
Коли від тебе не було відбою.

Напевне б, ти на смітнику старім
Своїх товаришів завоювання
Топтав охоче з вечора до рання.

Душею чорною розкрився їм,
І це вже пісенька твоя остання,
І не сховатися за анонім!

XIII

І не сховатися за анонім,
Бо завтра сам у всій ганебній суті
Постанеш в тому чорному мазуті,
Що вчора всіх обмазував ти ним.

Відчуєш гнівом стрінутий страшним,
Ти погляди палаючі від люті,
Твої підступні вчинки не забуті
Й ніколи не забудуться ніким.

Натішився дволикою ти грою.
Ловив у ситості ти щастя мить,
А плям твоїх і правнукам не змить.

Що ж, тіштеся наживою легкою —
Потягнеться до всіх з клубочка нить, —
Зметемо всіх нещадною мітлою!

XIV

Зметемо всіх нещадною мітлою,
Бо годі з нас на сонці темних плям.
Ми віддаєм заводам і полям
Свій чесний труд, осяяний метою.

Мета ж для нас була і є святою.
Хай сили темні діють тут і там,
Назавжди попрощаються з життям,
Як сонце заплямують чорнотою.

Не місце їм на нашому борту.
Хапугу, очорнителя, гульвісу,
Як сухостій, ми вирубаєм з лісу.

Вже сонце нас чекає у порту.
Лихих до'дної ями скинем к бісу!
А я вінок їм з будяків сплету.

МАГІСТРАЛ

А я вінок їм з будяків сплету! —
На них би Гоголя та Салтикова! —
Ми добре знаємо байки Крилова,
Та бур'яни, на жаль, ще є в саду.

Ми ж вирвем з коренем лиху біду,
У нас своя з такими буде мова.
Ні, не врятує хитромудра змова,
Як ниточка потягне по сліду.

О, буде ця година їм страшною,
Як загримить людської кари грім,—
Нутро брудне відоме стане всім.

Діла ж нечисті вже стають явою,
І не сховатися за анонім,—
Зметемо всіх нещадною мітлою!

ТАРАСОВІ ЖАРТИ

ЧИЇ КРИЛА ДОВШІ

Довго коло церкви ждав Тарасик:
Попозиркав крізь густий бур'ян,
Доки паламар пішов дзвонити —
На молитву кликати мирян.

Потім вбіг у церкву непомітно,
До іконостаса враз помчав,
Вийняв мотузочок із кишені
Й мірять крила янголів почав.

Де не взявся староста церковний —
Вгледів він картину цю німу:
— Ти це що тут робиш, вражий
сину? —

А Тарас розважливо йому:

— В янголів я крила виміряю,—
І тихцем прямує до дверей,—
Щоб узнать, у кого довші крила:
В них чи у кирилівських гусей?

П'яний, з кучмою на лобі,
Від сивухи як в диму.
І сільські собаки збіглись,
Морду лижучи йому.

При гостях тут визвіривсь дяк, мов
навіжений:
— Ну, лукавий отроче, знатимеш ти в мене!

Так Богорський розлютився,
Що одразу й хміль пройшов,
Та давай гукать Тараса:
— Де ти, капосний, агов!..

Сюди-туди кинувся — знайдеш вітра в полі:
Втік уже Шевченко від лихої долі...

ЗУСТРІЧ З ПАНОМ

Йде якимось Тарас Московою
Погожої днини
І стрічає на вулиці
Пана з України.

Мав Тарас його уникнути,—
Стрілися, одначе.
— А, здоров,— панок до нього,—
Як живеш, земляче?

А Тарас йому говорить
(Вже й очима стрілись):
— Отож мені жива риба
З яблуками й снилась!

— А хіба що? — пан питає
Земляка-поета.

— Та нічого, але в мене
Є така прикмета:

Коли в сні вночі побачу
Окуня чи щуку,
То вже стріну неодмінно
Вдень якусь тварюку.

ЯК ШЕВЧЕНКО ПОЗНАЙОМИВСЯ З ГУБЕРНАТОРОМ

Якось Шевченко літньої днини
В вуличнім гаморі-шумі
Десь на смерканні йшов із гостини,
Був у глибокій задумі.

Та з губернатором раптом зіткнувся,
Трохи штовхнув його боком;
Тут же оглянувся, чемно всміхнувся:
— Вибачте... це ненароком...

А губернатор: — Свиня! — промимрив.
Тарас уклонився при цьому:
— Дуже приємно. А я — Шевченко.
От ми вже з вами й знайомі...

ШЕВЧЕНКОВА ВІДПОВІДЬ

В Петербурзі у саду —
Карети, карети...
Свято в царському роду.

У саду все до ладу —
Фонтани, ракети.

Цар гуляє, всі царі, —
День коронування.
На деревах угорі —
Кольорові ліхтарі:
У саду — гуляння.

Був на ньому й наш Тарас,
Бачив тее диво.
Підійшов панок якраз
Та до нього: — Правда, в нас
У саду красиво?

Гляньте, це ж Волосожар!
Все в вогнях заграло!
А на гілці он ліхтар,
Наче місяць серед хмар, —
Правда, дуже вдало?

Тарас оком виміря,
Каже: — Підходяще.
Але замість ліхтаря
Та повісити б царя,
То було б ще краще!..

НА ЧОМУ ТРИМАЄТЬСЯ ЦЕРКВА

Побіля Лаври, серед двору
Людей зібралася юрба.
Якийсь дідок дивився вгору
Й гукав захоплено: — Ти ба!

Яка велика ця дзвіниця!
Видніє хтозна й відкіля.
І як — ви тільки подивіться —
Трима її свята земля?

Діди гуторили, онуки.
Й Тарас з мольбертом тут сидів,
Дививсь на вузлуваті руки
Старих погорблених дідів

Та про дзвіницю їм і каже:
— Велика справді, далєбі!
Та не земля — горби то ваші
Її тримають на собі!..

ГРІЗНЕ ЗАПИТАННЯ

Завітав Тарас поснідати
До трактиру вранці.
Подали йому січеники,
Несуть каву в склянці.

Під'їжджає пан каретою:
«А, співець голоти! —
Затягнувся сигаретою.—
Як його вколоти?»

До Тараса повертається:
— Цікаво, цікаво:
Й мужичкові захотілося
Скуштувати кави!

— А хіба,—
Тарас наш дивиться,

Не зморгне бровою,—
Каву п'ють лиш ті, хто живиться
Кровію людською?..

ЗЕМЛЯ І НЕБО

У Переяславі священик —
Ворона довгоряса —
Якось в неділю зустрічає
На вулиці Тараса.

І починає докоряти
Відступництвом негожим:
— Ви тут давно, а не бували
Ні разу в храмі божім!

— Вам, батюшко,— сказав Шевченко,—
І шкодувати годі,
Що в церкві я не був ні разу
У вашому приході:

Ви там усе про небо людям
Співаєте без краю,
А я не витерплю та так їм
Про землю заспіваю,

Що ні мені, ні вам, напевне,
Ніколи не минеться,
Бо з того праведного співу
Весь божий храм здригнеться!

НА БАЛУ

Усе в цім домі не буденне —
Блищить, мигтить святковий зал.
Пахтить печене і варене.
Панота сходиться на бал.

Ось і Тарас серед загалу.
З дороги, всім панам на злість,
Пройшов собі в куточок залу,
Присів край столика і їсть.

Аж ось і пан сюди заходить,
Скривив лице своє бліде,
Єхидними очима водить
І прямо на Тараса йде.

Став перед ним, немов жердина:
— Чи не сказали б ви мені,
Чим відрізняється людина,
Звиніть на слові, від свині?

А наш Тарас: — Скажу охоче,
Дивитись, пане, треба в суть:
Людина їсть, коли захоче,
Свиня ж — коли їй подадуть!

НА ЯРМАРКУ В РОМНІ

В Ромні двадцятого іюля
Сухий палючий літній день.
І пил стовпом аж до Засулля —
Іллінський ярмарок гуде.

Той продає, той п'є, гуля.

— Ви, добрі люди, звідкіля?

— З Лебедина.

— Ну, як живеться?

— Та так... де тонко, там і рветься...

І люди болі та жалі

Тут виливають при Сулі.

— А ми із хутора Мишурки.

Вже обібрав нас пан до цурки...

— Ми теж звідціль неподалік.

То пан Кисіль нам був допік,

Тепер ще кращий — Мазуряка,

Живцем гризе нас, як собака...

Аж ось, минувши балаган,

До них підходить пан — не пан,

Почув слова селян та й каже:

— Однакове те кодро враже!

Чи Мазуряка, чи Кисіль —

Їх треба нищить, мов кукіль.

Бо в Киселя і в Мазуряки

В крові народній пазуряки!

Хто він, що сміливо отак

Говорить, стиснувши кулак?

Слова ж такі правдиві, щирі,

Що аж мороз іде по шкірі:

— Не ждiте волі від панів,

А від царя — то й поготів.

Добра не ждiть, всім чесним миром

Сталiть обух, гострiть сокиру!

У білих штанях, у брилі.
Глибокі зморшки на чолі.
Широкий лоб, розумні очі,
Й слова викрешує пророчі...

І тільки коли день пригас,
Сула притихла і Роменка,
Хтось догадався: — Та це ж Тарас!
Як не впізнали ми Шевченка?..

ЦАР-ГРАБІЖНИК

Таємні шпиги донесли цареві
Миколі Першому, що прості люди
не поважають його височайшої особи.
Щоб перевірити чи це правда, він
вирішив переодягнутися солдатом
і послухати самому, що говорять про
його священну особу.

Цар завулком іде,
Прислухається.
Аж тут старець дідок
Наближається.

Дід-старець дає цареві-солдату копійку:

— Бери, бо ми й самі берем...
Хоч на махорку...— каже дід.—
Бо за грабіжником-царем
І не покуриш ти як слід...

Царя аж кинуло у жар.
— Хіба,— пита,— грабіжник цар?

Дід одказує йому
Щиру правду саму:

— Паляницю, коровай,
Молоко чи сало —
Що цареві не давай,
А йому все мало!

«Давай!» — гласить його обіжник.
То що, хіба він не грабіжник?

Цар би взяв дідка за горло,
Та себе він присмиря:
«Хто грабіжником цікаво,
Назове іще царя?»

Далі йде цар-солдат,
Прислухається.
Аж бабуся з воріт
Витикається.

Бабуся дає цареві-солдату сухарик:

— Візьми, служивий, сухаря,
Бо за грабіжника-царя
Так підтягли вам пояси,
Що й кусня хліба не з'їси...

А для царя це знов удар.
— Хіба, — пита, — грабіжник-цар?

Баба каже тут йому
Щиру правду саму:

— Задушить його не гріх,
Ката-людомора,
Бо податками усіх
Нас подушить скоро.

«Давай!» — гласить його обіжник.
То що, хіба він не грабіжник?

Цар би взяв її за горло,
Та себе він присмиря:
«Хто ж грабіжником, цікаво,
Назове іще царя?»

На околицю йде,
Прислухається.
Гурт у рам'ї людей
Наближається.

Йдуть дорогою,
Звіку битою.
— Хто вони, куди йдуть,—
Цар запитує.

— Ми петербурзькі ливарі,
Що проливаєм кров і піт.
Грабіжник-цар в теплі, в добрі,
А нам немилий білий світ.

Царя знов кинуло у жар.
— Хіба,— кричить,— грабіжник цар?

Кажуть і вони йому
Щиру правду саму:

— На заводі, як в порі,
Ми б'ємось, мов риба,
Від зорі і до зорі
За черствий шмат хліба...

«Давай!» — гласить царів обіжник.
То що, хіба він не грабіжник?

Цар би взяв і їх за горло,
Та себе він присмиря:
«Ці гуртом, голодні, люті,
Можуть взяти і царя!»

Далі йде цар-солдат,
Прислухається.
Аж Шевченко Тарас
Наближається.

Цар йому: — Ми збагнем
Одне одного.
Бачу в тобі чоловіка
Благородного.

Тож як батьку скажи
Або матері:
Кого бачить народ
В імператорі?

Тарас зміряв очима царя-солдата:
— Та коли б цар почув, узнав,
Що і дорослі і малі
Про нього кажуть, то б сконав
Або повиснув у петлі.

А не повіситься грабіжник,
То доля жде його така:
За горло схопить неодмінно
Міцна порепана рука!

Цар-солдат — у палац
Та замками клац-клац.

— Де,— кричить,— жандармерія?
Де моя жандармерія?
В небезпеці Російська імперія!..

ФЕДОТ В ЕКІПАЖІ...

Запросив багач Шевченка
До свого маєтку
Змалювать жону-блондинку
І дочку-брюнетку.

Шле за ним свою карету,
Найбаскіші коні,
Щоб портрети швидше мати
І дружини, й доні...

Ось Тарас в кареті їде,
Аж тут по дорозі
Бачить — воли круторогі
І кріпак на возі.

Та що з хлопцем? Лежить навзнак.
Чи забракло сили?
Помогти бідасі треба!
Вороних спинили.

З'ясувалось — панське збіжжя
Він возив до млину
Й несподівано гарячка
Підтяла хлопчину.

Кинув Тарас візникові:
— Заждуть панські дами!
Кладіть парубка в карету,
Ну, а я... волами...

Ось карета прибуває
Під вітальні крики.
Туш ударили врочисто
Панськії музики.

Пан виходить — хоче першим
Екіпаж зустріти.
Спішать донька і дружина,
Щоб піднести квіти.

— Прибув маляр петербурзький! —
Біжать за ворота
Й зустрічають в екіпажі
Возія Федота...

. . . . .
Того ж дня Шевченка люди
Привітати вийшли.
— От пани Федота, —
кажуть, —
Зустрічали пишно!

Знайшов Тарас неблаганний
Втіху в цім єдину:
— Що ж, хоч раз зустріли гідно
Трудову людину!

НОВИЙ ФРАК

О, це бундючне панство кляте!
Все в них бенкети та бали...
Лиш сів Тарас помалювати —
Від Скалозубова прийшли...

Прибувши в Київ із Казані,
Дукач готує пишний бал.
Там будуть і пани, і пані,
Графиня, князь і генерал...

Шевченко брови лиш насупив,
Багач для нього — як удав.
— Вас просить пан, сам Скалозубов.—
Вклонивсь підпанич і додав:

— Цей бал сьогодні, одне слово...
— А що мені? Мольберт прийму,
Помию пензлики — й готово...—
А той зирнув услід йому:

— Ви що, художнику Шевченко,
На бал отак... як стоїте?
Надіньте фрак новий швиденько,
Бо надто це вбрання просте...

Та що доводить посіпакам?
Тарас торкнув рукою лоб:
— То ви за мною чи за фракком? —
А сам одкрив свій гардероб.

Щось дістає, вгортає, в'яже
І зосереджено мовчить.
А потім повернувся та й каже:
— Ось. Прошу, панові вручіть...

Казанський пан — у лихоманці:
На глум, немов якийсь дивак,
Одержав він через посланця
Новий Шевченків чорний фрак...

ПОРТРЕТ

Зайшов вельможа до Шевченка
(А діло в Києві було).
— Зробіть портрета, — каже, — з мене
Всім ворогам моїм на зло!

Ну що ж? Зробив Тарас портрета.
Полапав пан за свій гаман:
— Платить півсотні?! Ні, звиняйте,
Я не осел, мовляв, а пан.

І вийшов, грюкнувши дверима.
Тарас подумав — не біда:
«Іди хоч безвісти від мене,
Та шкода все-таки труда!

Нічого! Це ще ми побачим,
Осел чи ні...» Присів Тарас,
Домалював осяччі вуха
Й сам розсміявсь: тепер якраз!

А потім взяв того портрета,
Газеткою його прикрив
Та й гайда в магазин, на площу,
Де найчастіше пан ходив.

— Поставте, — каже, — на вітрині
Оце созданіє святе.
Хто дасть п'ятсот рублів за нього,
Тому одразу й продасте.

А через день і пан проходить
Повз лавку крамаря того.
Глядь на портрет — осяччі вуха,
Фізіономія ж його.

— Зніми, — кричить, — цього
портрета! —

А крамар: — Зняв би без турбот,
Та мушу я його продати!
— А скільки коштує?

— П'ятсот!

Що ж панові було робити?
Купує. А з-за спини хтось:
— Ех, і осел же був добрячий,
Та не мені купить прийшлося!

«СТРАХ, ЛЮБЛЮ ПРАВДУ»

Якось піймало Кобзаря
Жандармське кодро кляте,
Ведуть його аж до царя
В високії палати.
Тиран край столу возсідав
І здавсь таким

маленьким.

— Царицю, — каже, — ти назвав
Засушеним опеньком?

— Так точно.

— Як же ти посмів
Такий пасквіль творити?

— Страх, як люблю, — сказав Тарас, —
Я правду говорити!

ТАРАСОВІ БРАТИ

Розмова Шевченка
з коронованим тираном

Запитав колись Тараса

Кривавий тиран:

— Ти за віщо, свинопасе,
Не злюбив дворян?

— За всі кривди і наруги,—
Наш Тарас скипів.—
Бо знуцаються катюги
Із моїх братів.

— Скільки ж їх, братів тих кривих? —
Цар його спиня.
— Всі Яреми під'яремні —
Ось моя рідня!

ЯК ПАН ОБЛИЗНЯ СХОПИВ

Над дніпровною сагою
Наш Кобзар сидів, щось думав,
Аж ось пан іде з жоною.
Ллються пахоці парфумів...

Зупинивсь перед Тарасом,
Позирнув з-над окулярів
І озвався вельможним басом,
Наче грім із неба вдарив:

— Що б я думав, одинокий? —
І глузливо мовив далі: —
Цілковитий тобі спокій —
Ні турботи, ні печалі.

В мене стільки срібла-злата —
Ніколи і вгору глянуть.
Ну, а що тобі? Голота!
Мучить клопоти не стануть.

Голова ж,— сказав лукаво,—
Хоч турбот і достобіса,

В мене чорна й кучерява,
В тебе ж — сива та ще й лиса...

Наш Тарас в боргу ні разу
Не лишався в гострій мові —
Різонував як по заказу,
Аж язик втягло панкові:

— Є прикмета у народу —
Чи таки й не чудасія? —
Голова дурна ізроду
Не сивіє й не лисіє.

А що ніколи угору
Глянуть вам, скажу без спору,
Що свиня ніколи, пане,
Теж не дивиться угору...

*ЯК ШЕВЧЕНКО
ЦАРСЬКОГО ГЕНЕРАЛА
ПРОВЧИВ*

Раз якось їхав поїздом Тарас
В однім купе з бундючним генералом,
Що бавив цуцика, туливши до лампас,
Знічев'я ковзав поглядом недбалим.

Тарас схилив над книгою чоло,
Бо розмовляти ні про що було.

Лиш іноді він скося поглядав
На генеральську пику маснощоку.
Та ось розкрити книгу відіклав
На постіль тут же коло себе збоку.

Пес носом поводив по сторінках.
В хазяїна — єхидний блиск в очах.

Співця принизить генерал хотів.
Повів плечем, сяйнувши еполетом,
До цудика злорадний погляд звів:
— Учись, учись — і станеш ти поетом.

Тарас додав з властивим йому палом:
— А не довчишся — будеш генералом!

«ОТАК, ЯК БАЧИТЕ...»

А тут ані дощів, ні мряк,
Лиш степ, серпанком кутаний...
На ньому кріпость, мов чиряк,
Та в ній свистять шпідрутени...

Тарас задумавсь: «Не одне
Людське життя тут страчено.
Чи ж доконаєш ти й мене,
Ненависна солдатчино?..»

Тут скніє люд без людських прав
З наказу царських трутнів...
А вчора друг його упав,
Не витримав шпідрутенів...

А тут ще лист з Яготина,
З України, з-під Києва,
Княжна прислала, Рєспіна...
Й ще більший сум навіяла...

«Як живете?» — в листі своїм
Княжна його запитує.

Що ж він одпише? Лихо з ним
Тут і зимує, й літує.

Взяв лист, олівчика дістав
Й на виклик всьому устрою
Себе в шинелі змалював,
Замученого муштрою,

Й солдата, що затявсь бичем
Статут йому втовкмачити...
І тут же підпис олівцем:
«Живу отак, як бачите...»

ОБУХ НА ПАНСЬКІ ГОЛОВИ

Тарас у Києві зустрів
Вельможу над Славутою.
А той і кинув кілька слів,
Заправлених отрутою:

— Скажіть, навіщо музам бруд?
Чи їм в смітті копатися?
Йй-богу, це даремний труд —
За хлопа заступатися!

Даремно жде і сам мужик,
Що шлях ми встелим квітами:
Робив собі на пана вік
І ще віки робитиме...

У Кобзаря думок рої.
— А то ще ми побачимо...

Я знаю, що брати мої
Не будуть вік незрячими...

— Але ж придумать для мужви
Ми чудо-скриньку маємо:
По скринці — їм до голови, —
І їхні мислі визнаємо.

Хто замишля лихе на нас
(Нам нічого печалиться) —
Того по спині й трахне враз
Прироблена там палиця.

— Ні, мужики беруть на сміх
Ваш панський витвір хвалений,
На ваші ж голови у них
Обух давно настаєний.

*ЯК ТАРАС
ІЗ ПАНОМ ПОКВИТАВСЯ*

До столу, де сидів Тарас,
Підсів у ресторані
Панок. Бере вина, ковбас.
Тарас — пивця й тарані...

За словом слово, як завжди,
Поснідали тим часом.
І ось панок після їди
Прощається з Тарасом.

Та — що таке? — замість руки
Мізинець простягає.
Тарасу ніби невтямки —
Тож скоса поглядає:

«Чи в пана пальці ті брудні,
Замашчені у смалець?»
Та й каже: — Чом це ви мені
Один даєте палець?

— Ні, рівним — я всі
п'ять даю,
Всіх важу, як на шальці:
Що нижчий рангом — подаю
Чотири, три й два пальці.

А вже останньому всьому
Чиновному я люду
Даю лише по одному,
Приховувать не буду.

— Я не чиновник, я мужик, —
Сказав Тарас гарячий.
І пану дулю показав: —
Ось вам півпальця здачі!

ХТО КОМУ БРАТ

Прибув Тарас на Україну,
Гостює в селі.
Люди горнутья до нього
І старі й малі.

Ось почув один поміщик
Новину з новин,
Що Шевченко — академік,
Що з столиці він.

Спішить із ним подружити,
До нього мерщій,

Давай його обнімати:
— Друже, брате мій!

А Тарас, сердито й гнівно
Стрельнувши з-під брів,
Рішуче його рукою
Од себе одвів:

— Ні, коли отару, пане,
За селом я пас,
То серед дітей кріпацьких
Щось не бачив вас!

КРИТИК-ШТАМПУВАЛЬНИК

Є критики-емпірики,
Що штамп вживають широко:
Кому — ярлик сатирика,
Кому — поета-лірика,
Всім смертним — смертні вирок,
А метрам — панегірики.

ЕПІТАФІЯ САТИРИКОВІ

Ж а р т

Я, добре знавши долі вирок,
Не ждав хвали, не ждав подяк.
В могилі цій лежить сатирик,
Бо на могилі зріс будяк!

СЕРГІЄВІ ВОСКРЕКАСЕНКУ

Майстрові
безадресних епіграм

Епіграма в вас химерна:
Безадресна, а зубата!
Ще до автора поверне,
Не знайшовши адресата.

СЕРЙОЗНО ПРО СМІШНЕ

Цей критик розсмішив мене —
І то ж бува в житті курйозне:
Писав серйозно про смішне,
А вийшло смішно про серйозне.

МИКОЛІ НАГНИБІДИ

Автору книги
«Морські балади»

Нагнибіда, нагни біду.
Біда, не гни Нагнибіду,
Бо ж вірш морський не без води,
А це вже близько до біди!

МАРІЯ ПОЗНАНСЬКА

П а р о д і я

Критику-розбійнику, що ти наробив,
Нащо ти в статті своїй автора побив?
Як тобі не соромно, — він слабує й так
Бити всіх голоблею, знаю, ти мастак.
Як тобі не соромно — меншенького
бать?
Більше ж він не буде критика любить!

СТЕПАНОВІ ОЛІЙНИКУ

У вашій мові є «макушка»,
«Рощот», «наоборот», «вудела»...
Про це б сказав Кіндрат Галушка:
«Олійник тут не в курсі дела!»

ОЛЕКСІ ЮЩЕНКУ

Ніщо були б і критиків докори,
І на Парнас ти пішки б не чесав,
Коли б на всі твої, Альошо, твори
П. Майборода музику писав.

НА ОЛЕКСАНДРА КОВІНЬКУ

Хто про нього прочитає
На газетній десь сторінці,
Неодмінно запитає:
— Шістдесят? Кому? Ковіньці?
Помилівся хтось тут явно
(Метрики не вимагали).
— Та його ж іще недавно
І купали, й сповивали!
Сам Остап у купіль кидав,
Ріс він хлопцем милим, простим,
Його бозя не обидив
Ні талантом, ані ростом...
Ще сто літ хай легко дише
(Бо ж співа, а не цвірінька!).
Прочитаєш — ну ж і пише,
Матері його ковінька!

АЛЬФИ — НЕ ОМЕГИ

Ставали ріки безберегими,
Ставали курками орли.
Та альфи все-таки омегами
Ще зроду-звіку не були...

* *
*

Як обірветься умить вервечка,
Можна злагодить, вузлом зв'язавши.
А якась хвилинна суперечка
Може дружбу обірвать назавше.

ПОСПІШНИЙ ВИСНОВОК

Гріх висновок робити навмання.
Промчав кудись, сипнувши бризки,
глісер,
А поблизу в багні лежить свиня
І думає, що їй метнули бісер.

ПРОСТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Отих, від кого йде наруга,
Три категорії всього:
Мій ворог, ворог мого друга
Та ще друг ворога мого.

І ПОВТОРИТИСЯ НЕ ГРІХ

Не раз він скаржився в біді: йому боліло дуже.
А приятель казав на це: повторюєшся, друже.
Та краще повторитися у настрої мінорнім,
Аніж у черствості своїй лишитись
неповторним.

ЛОГІЧНЕ

В житті є логіка сувора
Й суворі виміри народні:
Як не казав ти правди вчора,
То не повірять і сьогодні.

З ЛИЦЯ І НАВИВОРИТ

Коли щось треба — посмішка до вух,
Уважний він, здуває з тебе порох.
Коли такому позичаєш — друг,
А натякни про борг — і ти вже ворог.

МОРАЛІСТ

Мій знайомий, як стара свекруха,
Дивної якоїсь поведенції:
У пороках сам сидить по вуха,
А для інших виріка сентенції!

СТО І ОДИН

Дружба — це достатку ріг,
Сварка — ворогові свято.
Друзів сто — і мало їх,
Ворог — і один — багато.

*   *

*

Розлютився — раниць, наче лезом,
А жалкує ледь не все життя.
Кажуть так, що гнів — спочатку безум,
Потім — каяття.

ЖОВТОРОТИЙ ВИРОДОК

Все рідне для стилияги-молодця
Дрібницею зробилось раптом суццю:
Учора тільки вилупивсь з яйця,
Сьогодні вже гидує шкаралущею!

ДО СІМЕЙНОЇ ІДИЛІЇ

Бува таке в сім'ї хваленій —
З ним носяться, як з чиряком:
У десять — чудо, в двадцять — геній,
А в тридцять став він сіряком.

ПРО ПАМ'ЯТНИКИ

І ви затямте, друзі мої милі,
Що пам'ятник і букви золоті —
Не те, що люди ставлять на могилі,
А те, що ти лишив їм у житті.

ПРО ЛЮБОВ

Не втручайся у чужі діла
І запитання не став ревнивого:
Що ти в нім хорошого знайшла?
Що ти в ній побачив особливого?

Таж любов — це сонце, що в житті
Двох людей осяює зсередини
І не може в дивній ясності
Бути комусь третьому передане.

ЦІЛКОМ ЗАКОНОМІРНО

Він був з підлеглими, як звір,
Мав правила єдині:
У всьому йшов наперекір,
Насупроти людині.

І звикли всі. Але коли
Заснув на віки вічні —
Не за труною люди йшли,
А лиш навпроти, стрічні...

* *
*

Переконатися пора:
Зробивши зло,— не жди добра.

НА БИСТРИНІ

Народжена людина для творинь.
Тож не роби нічого неохоче.
Життя тебе жбурнуло на бистринь —
То, мабуть же, чогось від тебе хоче.

Тримайсь, гребі — а ні — за мить одну
Відкине геть тебе на мілину.

* *
*

Він скаржився тобі на серце на своє:
— Ех, друже, механізм уже здав...—
Ти ж осміхавсь на те: мовляв, хитрує,
Шлях до кар'єри й цим собі торує.
Невдовзі ти стояв коло його труни...

. . . . .
А справжні процвітають хитруни!

* *
*

Лють нещадно сушить злого,
Юнаку згинає плечі,
А від сміху і в старого
Сяють очі молодечі.

*НЕ ХВАЛИСЯ
РОДОМ*

Не хвалися родом,
Що ти благороден:
Скажуть люди згодом,
Сам чого ти годен.

КВІТ І ПЛІД

Одне дарує плід,
Хоч квітом не красується,
А друге — пустоцвіт,
А гляньте, як хизується!

* *
*

Відчувай у думці кожен порух,
Тонко розумій усе навкруг:
Той, хто лає, не завжди твій ворог,
Той, хто хвалить, не завжди твій друг.

* *
*

Гріх у житті одлежувать,
Жить хитро та облесно,
Бо хліб тоді не зле жувать,
Як він дістався чесно.

*МЕМУАРИСТОВІ,
ЯКИЙ СЕБЕ НЕ ЗАБУВАЄ*

Його статтю, що тільки вийшла,
Коментувати нема потреби:
Писав він спогади про Вишню,
А вийшли спогади... про себе.

*ВСЯК, СЯГАЮЧИ ВЕРШИН
МІРЯ ВСЕ НА СВІЙ АРШИН*

Ж а р т

Е. Станеву

I

Ах, поет! Мудрує, не вгаває,
Завше вводить читача в оману:
У чотири він рядки вкладає
Те, що гідне цілого роману!

II

Ах, прозаїк! Він за носа водить
Читача свого споконвіків:
Аж на цілий він роман розводить
Те, що гідне чотирьох рядків!

УЖЕ Й ЗАРІКАВСЯ

Я довго вивіряв терпіння:
Писати не буду епіграм!
(А тягне — мов курця куріння
Чи алкоголіка сто грам...)

Пером одного та другого
Зачешиш — леле, гріх тяжкий:
Уже, дивися, на самого
На тебе сиплються шишки!

Та що ж робить? Кладеш примочку
І знов береш перо до рук.
І знов рядочок по рядочку
Мережиш і даєш у друк...

СОНЕТ МАЛИШКОВОЇ ДОРОГИ

Суровий Дант не презирал сонета...

А. С. Пушкін

Малишко наш не полюбляв сонета,
Казав: сонети куці ні к чому,
Та не одна в них добра є прикмета,
Як Рильський відповів тоді йому.

А далі ж як стелився шлях поета?
Суремив пісню у вогні й диму,
Стальне перо, подібно до багнета
Гостривши на коричневу чуму.

Пройшов зореві далі, оболоні,
Ніде не був ні в кого у полоні.
І раптом диво з найдивніших див:

Перед Парнасом в повній силі й змозі
Підступний Аполлон Малишка полонив
Сонетом при Обухівській дорозі.

ВИЗНАНИЙ ГРАФОМАН

Друкує він за віршем вірш,
Добивсь посади й чину,
Вважає сам, що він незгірш
За Рильського й Тичину.

Пускає в очі нам туман,
Не чуждий поз і масок.
Але класичний графоман —
Це ще не значить класик!

НА МИКОЛУ РУДЯ

«Я не підмайстер і не мниха», —
Писав колись Микола Рудь.
Міг римувать рядочки стиха,
Тепер же зміг роман утнуть.
Та хоч і вірш любов'ю дише
І вкладено в роман любов,
А жаль, їй-богу, що раніше
На прозу він не перейшов!

*НЕ ВСЕ ЗОЛОТО,
ЩО БЛИЩИТЬ*

Епігонам новаторів

Кричать: — Новому давай дорогу! —
І всю увагу зверхмодній римоньці.
А придивиться: та, їй же богу,
Старої музи нові утриманці!

З УСІХ ШУХЛЯД

Такого ще невтомника
Я зроду не видав.
Він щойно однотомника
Подав у Літвидав.

Поштопане і випране
Складає все підряд.
І видає він... в и б р а н е
З усіх своїх шухляд!

НА ОЛЕКСАНДРА ПІДСУХУ

I

Закінчивши трилогію,
Подумав я з тривогою:
Віддять належне віршеві?
Так тиражі там миршаві!
А кирпу гнути прозою —
Вірш буде під загрозою...
Тож поки в творчій злеті я —
Нехай живе комедія!

II

Як поет, було, собі кажу:
«Йди вперед, переступи межу!»

Так, піддавшись самогіпнозу,
я переступив межу у прозу.

Потім здійснив давню свою мрію —
подолав межу в драматургію.

Тільки не лінуюсь, не лежу,
знов кажу: «Переступи межу!»

Все ж боюсь лишать ліричний сад:
«Що, коли не втраплю я назад?»

МИКИТА ЧЕРНЯВСЬКИЙ

Поету і автору роману
«Людам важче»

Поезія — це мислі згустки.
А вийде книжка — півпелюстки!
Поет на прозу курс тримає:
«Там людям легше — рим немає».
Пихтів, роман писав три роки:
«Е, та до біса й тут мороки!»
Переписав його ще тричі,
три поти витер на обличчі.
Скінчив те полотно путяще
й поставив зверху: «Людам важче».

КИРГИЗЬКІ МОТИВИ *НАТАЛІ КАЩУК*

Дружній шарж

Тулпар мій вибрів зіздочоло.
В Чолпон-Ата — мамиене.
Сари-Челек і Джанги-Джолу, —
читач, не знаю, чи й утне.

Але ж рум'яні боорсоки!
Над джайлоо — дух теплих смол.
А у мені нуртують соки —
кричу: исик! і исик бол!

Писати буду знову й знову,
аби лиш вірші до ладу.
Можливо, що й на рідну мову
я їх колись перекладу!

ЦАПИДИКИ

Всі пишуть, всі друкуються навколо,
А в Костя Крука твори теж не гірші.
Він до поета йде: — Скажіть, Миколо
Васильовичу, як вам мої вірші?

Поет узяв ці витвори ліричні:
— Віддаєте належне ви браваді.
Проте рядки є досить симпатичні.
Цапидики ж стоять вам на заваді.

— Це щось з теорії літератури?
Признаюсь, не тримав її в руках.
— Це з галузі словесної культури.
Та ось воно у ваших же рядках:

«Люблять цапидики
свіжу капусту жувати...»

Що далі тут уже коментувати?..

*ПРО ТАК ЗВАНИЙ
«ДЯДЬКІВСЬКИЙ ГУМОР»*

Була у гумориста — недогадка
манера підроблятися «під дядька».
Життя ж стосуються метаморфози
частіше, ніж поезії і прози.
Давно став дядько інтелектуалом,
а гуморист... лишився зубоскалом.

ВІН ТА БЕЗСМЕРТНІ

Ну і діяльна Ігрек людина!
Як його терпить література?
Спогади пише: «Я і Тичина»,
Спогади пише: «Я і Сосюра».

Пише уперто, пише невтомно,
як він свої показав їм пенати...
Люди говорять: — Дуже нескромно
в спогаді кожнім себе випинати!

Критика вплинула, кажуть, на нього —
трохи фантазія менше буя:
став-бо писати він після всього:
«Тичина і я», «Сосюра і я».

ЩО ТАКЕ ПОЕМА?

Поема — твір, де менш чи більш
розвинута поетом думка,
або коротше: той же вірш,
лише розтягнутий, як гумка.

ЩО ТАКЕ УПОРЯДНИК?

Упорядник — літератор строгий,
що себе включає в першу чергу
до всіляких збірок, антологій,
їх собою сповнює доверху.

Має він угоду, слава богу,
з видавництвом, що набрала сили.
Вас також включає він потроху
(якщо ви йому не насолили!).

* *
*

Експромт... Як пишуться експромти?
Це — вибух: радість, сум чи гнів.
То інша справа, що з пером ти
над ним три місяці сидів!

РОЗМОВА ПИСЬМЕННИКА З ПРАЧКОЮ

— Щось пишете ви дуже мало!
— А ви читаєте мої книжки?
— Ні, в сорочках дірок не стало
на ліктях правої руки.

НЕВИННА ЖЕРТВА

Б а й к а

Один поет зі словом «щастя»
заримував «ненастя».

Почула Настя те, поетова дружина:
— То, значить, щастя вже — не Настя,
а... Марина! —

(до неї ревнувала і раніш) —
та в серце собі ніж!

Яка ж мораль із байки вплива?
Вживати треба правильні слова!

НЕПЕРЕВЕРШЕНЕ

О, скільки кучерів і завитків
було в поезії усіх віків!

А вірша, що вславляє Анну Керн,
хай спробує затьмарити модерн!

НЕ В КІЛЬКОСТІ СПРАВА

Він збірок видав двадцять дві
і це вважає «творчим злетом».

А видав з них би тільки дві,
то був би видатним поетом!

ДРУГОВІ-КРИТИКОВІ,
читаючи нову його статтю

Яке ти влучне вжив слівце!
А мисль яка крилата!
Аж придивляюся, а це —
З Белінського цитата!

ЯК ЗДОРОВ'Я

Ж а р т

— Ну, як здоров'я? — мов на зло,
мене питають люди.
Кажу їм: — Гірше, ніж було,
та краще, аніж буде!

ЗАМІСТЬ ЕПІТАФІЇ

Не якісь захмарні мої обрії,
Був я непомітним сіячем.
Та хотів я щиро, люди добрії,
Буть не просто хліба з'їдачем.

ЗОЛОТА АРКА

Хіба можна забуть нашу арку?
Веселкова її краса
підіймалася в Лісопарку
в сині харківські небеса.
Арка кликала в гості людей,
грала золотом літер сяйних:

«Коли дивишся на дітей,
то не можеш не думать:
все для них.

Плоди революції!
не нам, а їм».

Арка — стежка у рідний дім
дітям краю свого, не чужинського.

А вгорі слова:

«Дитяча трудова

Комуна імені Дзержинського».

Хто ж теплом огорнув тих дітей,
що з батьками у вічній розлуці?

Хто сказав слова золоті про те,
що для них — плоди революції?

Ті слова в турботі за будучину,
боротьбу з безпритульністю посилюючи,

говорив Дзержинський

Фелікс Едмундович

Луначарському

Анатолію Васильовичу.

Я знав Макаренка в комуні
Дзержинського, де друзі юні
в одному з кращих лісопарків,
що милувавсь ним цілий Харків,
жили у мирі та у згоді.
Навчання.

Праця на заводі.

Дівчаткам личили до талій
робочі сині ґартушки.
Після верстатів і деталей —
мерщій за зошити й книжки.
А хлопчикам широкоплечим
комбінезони — саме враз!
(Тобі ми зміну забезпечим,
радянський робітничий клас!)

«ФД» — свердлилок їхніх марка,
а ґотолейок марка — «ФЕД»...

Замість воріт — ажурна арка,
що ніби кликала вперед...
Вона, мов золота підкова,
дітей манила в світлий дім;
її барвистість веселкова
відбилась в небі голубім...

Початки їх, джерела слави,
ішли з Трибів, із-під Полтави.
Та пам'ятаємо про це ми
з «Педагогічної поеми»,
коли розвихрені — як буря ж! —
ішли «завоювати Куряж»!

А йшов їх стрій красивих, смілих.
«Антон» розставив — кроком руш! —
сто двадцять душ на здичавілих,
на двісті вісімдесят душ.

І досі ця картина зрима
стоїть мені перед очима.
Як гордо колоніст маленький
(найменший з них) Ванько Синенький
іде, піднесений, з сурмою
і виступа поперед строю,
та ще з свободою такою,
немов не з вулиці прогульник
і не вчорашній безпритульник, —
мандрівний принц — не менша роль! —
немов за спиною у Вані
екскорт, завмерлий у пошані,
що виставив татусь-король.

І куряжани-хлопчаки,
в яких насилля над малими
було звичайне й невмолиме,
збагнули: з цих ста двадцяти,
що у строю ідуть так гарно,
й цього, найменшого, безкарно
не можна буде їм товкти!

І в цім — відчула вся колона —
заслуги їхнього «Антона»!

Вони гордилися Антоном,
як свідчить Горький, говорили
завжди таким про нього тоном,
немов самі його створили...

Подій проходить ціла смуга,
що їх я згадую й тепер:
мій брат Олекса жив у друга
в комуні, в домі ІТР¹.
І їздив з Лісопарку звідси
у ХЕТІ² мало не щодня.

І в домі ІТР на східцях
стрічав сідого вусаня.

Від друга взнав, що це Магура,
в комуні — робітфаку зав.
А що Олекса за «фігура»,
Магура ще тоді не знав.

А той читав істмат у ХЕТІ.
Й Магура в ХЕТІ якось був.
Уздрів Олексу у буфеті
і прізвище його почув.

Облишив він свого ромштекса,
компот квапливо допива
й до нього:

— То це ви Олекса
Григорович? І то ж бува!

Три дні ходжу, у всіх питаю,—
Макаренко дав завдання! —
По всьому Харкові шукаю,
хоч з вами й бачимось щодня.

---

¹ Дім інженерно-технічних
робітників.

² Харківський електротехнічний
інститут.

Потрібен вчитель нам, історик,—
Магура далі річ веде,—
приходьте прямо в цей вівторок,—
Антон Семенович вас жде.

«КІМНАТА ВАМ ГОТОВА»

Окуляри у тонкій оправі.
Може, трохи завеликий ніс.
Карі очі молоді і жваві.
Встав з планшеткою наперевіс.

Що ж, Олекса мусив бути «на рівні»:
перш, аніж зайти в цей кабінет,
відповіді небагатослівні
він уже продумав наперед.

Та була з Макаренком розмова
ще коротша:

— Буде вам не зле,—
каже він.— Кімната вам готова,
на четвертім поверсі...

— Але...

— Ну, яке «але»?

— Та нездорове
серце...

А Макаренко в одвіт:

— Як не сором? Молодий же... Що ви?..
З вами буде ще один сусід...

КОМУНАР КОЛИШНІЙ

Тихо, щоб сусіда не потурбувати,
двері наш Олекса відімкнув ключем.
Вперше дух відчув він власної кімнати,
примостивсь на ліжку, вкрившись плащем.

В опівнічній тиші, стомлений, самотний,
спав він як убитий (праведника сон!).
А збудив уранці срібно-оксамитний
ніжний і красивий баритон:

«Здравстуй, моя милка, здравстуй,
моя любка,
здравстуй, моя любка, и прощай!
Ты запухерила всю нашу малину,
а теперь маслины получай...»

Йде Олекса в кухню, заспаний і млявий:
«Ну блатняк, та й годі!» — ледве не прорік.
Перед ним — у майці, рослий, кучерявий,
з сірими очима чоловік.

Кучері сусіда світлі, як солома.
Став Олекса, сонним оком виміря:
уявляв з книжок таким Авесалома,
сина іудейського царя.

А йому говорить: — Ви людина з хистом:
чую — з кухні лине артистичний спів...
— Ні, свої справи треба бути артистом,—
ледве усміхнувшись, красень відповів.

Це Шершньов Микола, двадцятитрьохрічний
комунар колишній, хлопець саме той,
котрий у Поємі у педагогічний
як Вершньов постане, як її герой...

Йде двором Олекса. У тилу — лікаренька.
Запах йодоформу. Чисто — як в палаті.
Він прийшов на огляд з приписом Макаренка
й стрів «Авесалома»... в білому халаті.

— Ну, на що ви скаржитесь? — той спитав
уважно.

Зна Олекса «spiritus, oleum ricini»¹.

Він, студент недавній, відповідь поважно,
виявить обізнаність навіть в медицині
(хоч і не його це, власне, компетенція):

— Лікарі казали: *insufficiencia*
valvula... — не збється б — да!.. *mitralis cordis!*²

Тільки цю законну за латину гордість
сміх «Авесалома» раптом обриває:

— Ви мені даруйте, та нащо тут «cordis»?
«*Insufficiencia*» в п'ятах не буває!

Ну, поприсідайте. —

Він присів три рази.

Той послухав серце:

— Ще! Не лінувайтесь!

Ще, іще у темпі! Щоб відчули м'язи. —

Хоч присів Олекса вже разів п'ятнадцять.

Знов його послухав Ескулап комуни:

— Що ж, із вашим серцем можна вергати гори.

Більше того: серце, справді, зовсім юне.

Не кажіть нікому, що воно в вас хворе.

Так Шершньову личить і халат, і трубка.

Пацієнт побачив: лікар з лікарів.

А на кухні вранці «Здравствуй, моя любка...»

Ба, як приставлявся та дурів!

---

¹ Спирт, рицина (лат.).

² Недостатність мітрального клапана (лат.).

НЕЗВИЧАЙНИЙ МУЗЕЙ

Чистота — то річ проста
і завжди похвальна.
Мусить бути чистота
всюди ідеальна.

Санкомісія іде
дружною сім'єю.
Бачить, що, і як, і де;
І Антон із нею.

У руках його сяйна
хустка-білосніжка.
Ось уже пройшлась вона
по емалі ліжка.

Він по спальнях навсібіч
пильно позирає.
Де яка в безладді річ —
тут же забирає.

Взяв, і квіт —
ні пари з вуст,—
ну хоч би вам слово.
Посміхнувсь лише у вус
якось загадково.
Та розкривсь «секрет» і цей,
ця найбільша з загадок:

За три дні відкривсь
«Музей
стародавніх знахідок».
Стенд. На нім окремо —
баночка з-під крему.
(Експонат XIII віку).

А ВЧИТЕЛІ!

Хто був хоч раз у Лісопарку,
той не забуде нашу арку!

Вона, як диво незгладиме,
стоїть у пам'яті жива,
і літерами золотими
переливаються слова:

«Дитяча трудова
комуна імені Дзержинського».

Її колишні безпритульні
у творах славили шкільних.
І скільки щирості у них
таїли ці рядки кривульні!

Півдня комуна у труді,
півдня комуна у навчанні.
А вчителі — неописанні
в своїй красі і доброті!

Ось Пушников — високий, бритий
(і голова, й лиця овал),
немов актор він знаменитий
чи знаменитий генерал.

Любив упертих, крутолобих
(у нас російську викладав).
І цілі п'єси у особах
він нам по пам'яті читав.
Як я старавсь — моя ти ненцько! —
писав без плям і витирань,
поля окреслював рівненько,
але, селяк, не мав я знань.

Хоч і уважний був до слова
й вивчав, як пишуться слова,—
в селі так не вивчалась мова
(«Не сразу строилась Москва!»).

Щоб знати, чи ми не безшабашні
в час позакласних наших справ,
наш вчитель зошити домашні
для перевірки позбирав.

Ось на наступному уроці
уже ті зшитки роздає.
Дивлюсь писання я своє:
помилки там на кожному кроці!
Стинаю я плечима: звідки?
Сиджу з похнюпленим лицем.
Поправки, розчерки, помітки
червоним жирним олівцем.
Страшенно скис:

що там дивиться!

Вже на мені нема лица.

Ну ясно ж:

мабуть, одиниця.

Але гортаю до кінця,—

за помилки нема оцінки,
хоч надто червоно яскрять.
В кінці ж останньої сторінки:
«Ведение тетради — 5».

Ну як не вчити після цього?
(Пишаюсь вчителем таким!)
Не заслужить п'ятірки в нього —
це треба бути хто зна й ким...

Ось інших зшитків кучугура
(і всі провір — ото труда!).

Євген Сільвестрович Магура
з-за неї ледве вигляда.

Низенький, в сонце й дощ без кепки,
а вуса сиві, й кожен звис,
неначе зубець самогребки,
кінцем закручений униз.

Свої таблиці кольорові
надрукував як методист
(це теж педагогічний хист),
вчив української нас мови.

Цікаво вчив.

Мав теж мороку!
Якось Дяченко Вячеслав
у нього не довчив уроку —
уривка з «Наймички» не знав.

Стоїть Славко,
шкребе загривок.
Магура наче й не в докір:
— А от Толстой — той знав уривок,
ба ні, знав добре цілий твір!

Читали спогади про нього? —
І тут же ниточку повів,
як Яворницький Льва Толстого
в московськiм поїзді зустрів.

І саме «Наймичку» Шевченка
читав напам'ять Лев Толстой...
Це присоромило Дяченка:
— Я... вивчу... — каже наш герой...

А Перський (Справді — Терський!)
Де ми

про нього чули? (Досвід, стаж).
З «Педагогічної поеми»
цей симпатичний персонаж!

Він був як схудлий древній витязь,
вів тільки креслення у нас.
Як весело було дивитись,
коли заходить він у клас:

проткнеться циркуль із дверини,
ніс довгий Терського, а там
гостряк косинця, піврейсшини,
а вслід за ними — й Терський сам.

І височенний, і худючий,
пеначе знятий із хреста.
Поглянеш: зовні жовчний, злющий,
насправді ж — суца доброта.

Котромусь з юнаків чи юнок,
що зосереджені без меж,
загляне з-за плеча в рисунок:
— Це як ти лінію ведеш? —

І поспішить пораду дати:
— От-так,— веде худим перстом.—
Все,— каже,— вчися розглядати
в житті під правильним кутом...

Такі, як він,— це донкіхоти
(як сам Макаренко писав)
навчання, клубної роботи
та безлічі чудесних справ.

*В ЗДОРОВОМУ ТІЛІ
ЗДОРОВИЙ ДУХ*

А як наш Олекса, історик?
У педколективі — «кити»:
кому з них під сорок, за сорок,
йому ще нема й тридцяти.

Але він ніколи й нічого
в житті не робив навмання.
Коли які труднощі в нього —
завжди виручають знання.

Дівча запитає чи хлопець:
— А в чому ходили царі?
Олекса їм стільки подробиць —
мов сам колись жив при дворі.

Хоч не з мезонінів, не з лоджій,—
з халупок в лікнепах учив
тіток і бабусь наймолодший
з комунівських викладачів.

Читать комунарам він раяв
книжки та брошури нові.
І з них поставали Чапаєв,
і Фрунзе, і Щорс — як живі!

Щодня тут роботи по вінця:
історії лекцій по п'ять.
Та ще редагує «Дзержинця»¹,
в друкарню йде після занять.

---

¹ Багатотиражна газета комуні імені Дзержинського.

Сьогодні неділя — на лижі
ранкової вирвавсь пори.
Лице підставляючи хвижі,
стрічає супрутні вітри.

На лижах уздовж Лісопарку
дівчата і хлопці щомить
летять, як ракети, повз арку,
що в білому інеї спить.

Та кріплення — трісь у Олекси,
з-під лівої лижа — ф'юють!
В два боки роз'їхались п'єкси —
і він поваливсь,
як ведмідь.

Розкотистий сміх молодечий,
хтось руку йому подає.
Шершньов!

— Що, немає... «увечій»?
— Немає! — Олекса встає.

І знов налаштує лижі,
притує ними — ажур:
«Ну, — думає, — кучері рижі,
я вам покажу, докажу!»

І, пружко зігнувши коліна,
притьмом розігнавсь на горбку,
й, немов із крутого трампліна,
пронісся в граційнім стрибку.

Хтось крикнув: — Оце так ведмедик!
Диви, приземлився як бог!..
Знов стрілись історик і медик —
відбувся такий діалог:

«Борискіна — на 6.15» —
Ой, вийде боком цей паркет! —
І наша Клава «оддуться»
йде до «Антон» в кабінет.

І ні жива, ні мертва входить,
а він — суворий, як завжди,
щось пише.

Голову підводить...
і кидає: — Ти вільна. Йди.

І тільки Клава це почула,
в душі озвався новий мотив.
Вона полегшено зітхнула:
«Антон Семенович простив!»

А через два якихось тижні
дівчата в квітнику гуртом
підпушували канни, пижмо
перед «Антоновим» вікном.

Весела зграйка не вгавала:
то хі-хі-хі, то ха-ха-ха!
Найбільше ж Клава реготала —
такого там було сміха.

Все полили, щоб цвіт не в'янув,
щоб кожен розбуяв бутон.
Та раптом у вікно поглянув
і кличе Клаву сам Антон.

— Ну от тепер ти дві неділі
підлогу митимеш.

Наряд.

— За віщо? — грали очі милі.
— За те, що десять днів назад

взутям розкреслила підлогу.
Тоді я глянув з-за стола —
бліда, як крейда, ти ввійшла.
Тепер весела, мабш змогу...

Розпурхалася. Баттерфляй!
Раз провинилась — одробляй.

ПОЛАСУВАЛИ

А сад! На цілих триста душ
давало це угіддя
прозорих яблук, жовтих груш,
червоного ягіддя.

Бує сад. І діти ждуть,
як о серпневій днині
в ідальні фрукти подадуть
усім на стіл. Та нині —

зелена ще садовина.
На яблуню ж у празник
Наталя вилізла Чудна,
а з нею Аня Красник.

Рвуть зеленець, бо час не жде,
вже яблук півподолу.
Наталя ж — зирк: Антон іде.
А яблуко — додолу!

І Аня — ой! Антон! Ти ба?
(Вже ось біля дороги).
А яблуко йому стриба
прямісінько під ноги.

Угору голову підвів —
сидять дві милих птахи.
«Ось зараз буде шал і гнів!» —
завмерли бідолахи.

Та не помітить він не міг
поблідлі їхні лица.
Сказавши «злазьте», допоміг
обом їм приземлиться.

Йде з ними в корпус, аж туди,
де східці до кімнати:
— Кладіть свій зеленець сюди
і йдіть відпочивати.

Пішли.

Та не до того їм:
який там відпочинок,
коли радіовузол всім
відкриє їхній вчинок!

Ось вечір.

І про всі діла
по радіо розмова.
Вже передача вся пройшла,
але про них — ні слова.

«На раду командирів він
подасть!» — Наталі й Ані
наряд — ніщо, та весь загін
програє у змаганні!

Але ніхто не викликав
(минуло три неділі),
хоч сам Макаренко спіймав
у шкоді їх на гіллі.

Ніхто — аж дивно — нітелень.
Та стиг врожай, доходив.
І ось в один прекрасний день
розвіявсь їхній подив.

Іде в їдальню комунар,
а з кожної тарілки —
два яблука немов янтар,
аж сяють — щойно з гілки.

Вже в декого вони в руці.
Лиш у Наталі й Ані —
два на тарілці зеленці,
поморщені, погані.

— Чого це так їм? — загули
на захист подруг діти.
А черговий: — Бо не дали
своїм вони доспіти!

ЧАПАЄВ

Антон гукає Іванова,
а той вже зна, про віщо мова...

Комунівський кіномеханік
все звик робити сам, без няньок.

Макаренко йому одразу:
— Негайно їдь на кінобазу!

А той: — Уже там був сьогодні,
«Чапаєва» давать не згодні.

У них — ні ближчих, ні рідніших!
Сеанси значаться в афішах!

Мчить до художньої кімнати:
так, малювати, малювати!

На двох ізшитих простирадлах —
Чапай — на ворогів ненадлих!

Працює Юра ніч і ранок
і не виходить на сніданок.

Не стримать душу одержиму.
Це що? Ніякого режиму?

Уся комуна добре знає,
що за таке Антон карає,

а тут велить обід подати
«затворникові» до кімнати.

І ось картина в «тихим клубі»,
де пацани вихрясточубі:

розвихрена Чапая бурка.
І кулі дзвін. І вітер хурка...

ВСЕ ВИКЛИКАЄ ПОДИВ

Дзержинці! Скільки в них турбот!
Усе частіш з літами
в них гострі: Ерріо, П'єр Кот,
пани, поважні дами.

О'кей! Зер гут! Оце так на!
Все викликає подив.
І зиркають на пацана
й на вироби заводів.

— Ні,— головою містер Спіч розгублено хитає.
Вертаються: — У чому річ? —
Макаренко питає.

— Не те,— руками став махати.
Та виручив пан Бальцер:
— То містер Спіч хотів узнати,
де міститься ваш... карцер?

— А що воно... ну карцер цей? —
цікавий Кость питає.—
Пробачте,— каже до гостей,—
такого в нас немає!

ПЕРШЕ КОХАННЯ

Кохання!

Не об'їдеш возом.
Стеблівська Надя гідна мрій.
Записочки Миколка Розум
передавав таємно їй.

Душа і серце нею повні,
від почуття він млів і чах.
Вона ж записочки любовні
у нього рвала на очах.

Про все це знав вертлявий Філька,
що в комунарському житті
і сам зазнав поразок кілька,
невдач у першій почутті.

. . . . .

Вони в екскурсії у серпні
неділь були в Донбасі з дві.

І ось сидять в жарі нестерпній
в вокзальнім сквері на траві.

І дістається бідоласі
від хлопців Фільці Кучмію;
вони сміються, що в Донбасі
Кучмій знайшов любов свою.

Дівчата ж голоском невинним
Макаренкові знов і знов:
— Антон Семенович, ось ви нам
про першу розкажіть любов...

Суворий, зібраний на маршах,
то жартував він, то мовчав.
Оскільки ж був цей гурт із старших,
Антон Семенович почав:

— Коли так хочете дізнатися —
що ж, торкнемося «сердечних справ».
Мені було десь за шістнадцять —
я вже тоді вчителював.

І в Крюкові давав уроки
дочці місцевого попа.
З навчанням не було мороки,
та йшла за Соною боротьба.

Вели ми бесіди про книги.
Дістав я Горького. Дав їй.
Те, що попові не до шмиги,
було предметом наших мрій.

Вона — з багатіїв помітних,
але, хоч батько був і піп,
на станцію для діток бідних
носила яблука і хліб.

Хоч Соня й старша — я вчив жити,
отож не піп тоді, не бог,
а Чернишевський, «Що робити?» —
ось що впливало на обох.

Радів я, що попівна слуха,
що мовлю я, син маляра.
Ну й закохавсь по самі вуха,—
зустрінусь — серце завмира.

Ну й... погляди багатозначні,
й півнатяки про почуття.
І віра: будем, долі вдячні,
боротись за нове життя.

І раптом — крах. Втрачаю Соню.
Здавило горло, як петля.
Піп віддає єдину доню
за Марка, сина куркуля.

Вертлявий Філька аж підскочив:
— Як? — навіть вигукнув Кучмій.
В дівчат уже палають очі.
— Ну, слухай далі, друже мій.

Іду в день свадьби, опшалілий,
вони — до вінчання з воріт.
Взяв револьвер свій заржавілий,
стискаю. Лютий на весь світ.

Ні, почуття мої не змеркли,
бодай їх зовсім не було б:
«Піду там стану серед церкви
і зо зла — кулю собі в лоб.

Хай знає! Як ховрах у нору,
в міщанське шурхає кубло.

Стріляйтесь? Ні, пальну угору,
щоб їх сполохати. На зло...»

Стоїть, покїрна, як ягничка.
«Позбувсь коханої, позбувсь...»
Курок натискую. Осїчка.
І знов — осїчка. Розмахнувсь —

і за церковну огорожу
свій револьвер жбурляю прїч.
Та заспокоїтись не можу...
Так пробродив там цілу ніч.

Був білий світ мені немилий.
Не все тоді я розумів.
Людину — бракувало сили! —
з болота вирвать не зумів.

І змовк. Запала раптом тиша,
заціркав коник серед трав.
І чуть, як шурхнула десь миша.
І раптом Фїлька запитав:

— Ну, а яку ж це мати змогу,
якої сили досягти,
щоб не одного на дорогу,
а сотні вирвать з темноти?

Вже вечір зорі нанизав.
Нїч насувалась, як в Куїнджі.
Антон Семенович сказав:
— Часи були, Кучмію, інші.

Попробуй зло тоді приборкай!
Тепер — помічників є стїлько:
уся країна в мене, Горький,
є ти у мене, Фїлько!

*ГЛЯДАЧІ
АПЛОДУЮТЬ КОМУНІ*

Мандри! Волзька одна епопея!
Сталінград! Юний гурт зарябів,
наче військо завзяте Енея,
котре вийшло на берег з човнів.

Та куди бурлакам того війська!
Путь їм стелиться вже аж на Сочі.
Але поїзд до Новоросійська
піде лиш о дванадцятій ночі.

Славний Тракторний весь обходили,
покупались у Волзі-ріці.
І, здається, потроїлись сили,
і заграли в очах промінці.

Ще є час, хоч уже й без запасу.
Й просіяло в Антона лице:
— В нас лишається трохи ще часу:
цирк відвідаєм. Як ви на це?

На сюрприз на такий дівтора:
— В цирк, ура! — закричали.— Ура!
І піднесені діти, натхненні,
в цирку бачать такі чудеса:
дивовижні майстри на арені —
акробати, жонглери — краса!

Вибіг клоун в строкатій одежі —
м'яч не може загнати у сіть.
Виробляє таке на манежі —
в залі регіт суцільний стоїть...

Та пора піднімать юнь завзяту,
бо година від'їзду гряде.

Стрілка вже перейшла за десятку,
а вистава ще й досі іде.

Але ж кличе далека дорога.
На годинник Макаренко зирк:
«Мусять швидше вони якомога.
Мусять тихо покинути цирк».

«Телефоном зіпсованим» глухо
передав він про збір на вокзал.
Одне одному діти на вухо
шепчуть: «Тихо покинути зал!»

Сталінградцям таке вдивовижу:
триста юних полишує цирк,
а ніхто не порушує тишу,
аніхто аніде нічичирк!

Буря оплесків враз вибухає —
незабутня вражаюча мить:
на манежі нікого немає,
а овація в залі гримить.

Чують діти в гучному відлунні:
люди схвалюють їхні діла.
Глядачі аплодують комуні,
дисципліні гримить похвала!

*«КАПІТАН, КАПІТАН,
УСМІХНІТЬСЯ!»* †

Новоросійськ. Аж під обід
заграло сонце бризками.
На Сочі білий теплохід
в порту Новоросійському.

Антон туди — «Нема квіток
на теплохід «Абхазія».

— Але не можу дітлахів
лишити ні в яким разі я!

А капітан скривив лице:

— Пишіть на мене «жалобу»...—

Антон Семенович на це:

— Візьміть на верхню палубу.

Ми — тихо...—

Ледве капітан
пристав на ці умовини.

Але таки здійснився план,
усе було влаштоване.

Тихцем на палубу вони
йшли милими і любими:
з оркестру навіть пацани
не стукалися трубами.

І пасажирів супокій
нітрохи не порушений.

І капітан,

на подив свій,
усе це визнать змушений.

Та взнало тут якесь маля
(й воно зразок поводження!),
що в капітана корабля
сьогодні день народження.

Антон Семенович моргнув,
як далі бути малося,
чи капельмейстер сам збагнув,
та дивне диво сталося.

Підвівсь маестро Левшаков —
оркестр ударив туш.
І в триста глоток знов і знов
співає триста душ:

«Жив одважний капітан,
мандрував і тут і там
і не раз перетинав океан...»

Гримлять комунівські баци
солідно, без поспішності.
Дівочі вторять голоси,
надаючи їм ніжності:

«Капітан, капітан, усміхніться.
Адже усмішка — це стяг корабля.
Капітан, капітан, підтягніться!
Лиш сміливим підкоряються моря!»

Розплився в усміхові щирім
привітний бравий капітан,
бо вже душі морської стан
збентежений пісенним виром.

На світі він прожив немало,
та не було за цілий вік,
щоб з іменинами вітало
одразу триста чоловік!

*А ДЕ ТЕПЕР
КОЛИШНІ КОМУНАРИ?*

Колишні комунари й комунарки!
Тепер їх знають Київ і Москва.
Випорхували ж всі вони з-під арки,
як вільнокрилі птиці з рукава.

Ті, що шмигали попід поїздами,
вдень різали кишені і вночі,
тепер професори, поважні дами,
художники, культурні діячі.

Про долю інших дітлахів подбали
ініціатори чудесних справ,
такі, як Конисевич, Калабалин,
наставники з макаренкових лав.

Як сам Антон, завзяті і сумлінні.
— Де Федь? — колишні пишуть
пацани.
— З ним, кажуть, зустрічалися
в Берліні,
та це було наприкінці війни.

— А де Іван?
— Кажали, у В'єтнамі.
— А де Молекула? Яка вона?
— Була у Харкові, в російській драмі.
У Харкові ж і Красник, і Чудна.

Шершньов працює на Далекім Сході,
а Комишанський в Харкові й тепер.
Усіх уже й перелічити годі:
той вчитель, той пілот, той інженер...

Скрізь комунар уміє постаратися!
Ніколи ще не спасував ніде.
Бо не боїться труднощів у праці,
раз комунар — то вже не підведе!

ОДА ВЧИТЕЛЯМ

Пригадую,

по київській панелі
я йшов, студент, недавній фронтовик,
ішов на іспит у старій шинелі —
від запитань професорських одвик.

Червоний корпус університету.
З викладачем сиджу я візаві.
Невже знання не канули у Лету?
Щось ніби ще спливає в голові...

Торкнувши золоте пенсне на носі,
мене професор раптом запитав:
— Як ви гадаєте, чом твір у прозі
Макаренко поемою назвав?

— Ви маєте, — кажу, — «Педагогічну
поему» на увазі?

— Так, її.

— Гадаю, він... хвалу воздати вічну
хотів мільйонній вчительській сім'ї...

Читав поему я, впивався нею,
сприймав умом, душею й поготів,
доловлював, що назвою своєю
сказать Антон Семенович хотів.

А він хотів підкреслить, що незлічна
людей чудесних армія в житті.
Тому поема ця й педагогічна,
що педагоги — люди золоті.

Що із дітей важких і непутящих
творють людей уміють на землі;
що гідні славних од, пісень найкращих
подвижники, народні вчителі!

*ЖИТТЯ ОДАРКИ ПАЛАГЕЧІ,
НЕЮ САМОЮ ПОВІДАНЕ*

I

Скільки літ, я вже й не знаю,
Як пішла в Залісся.
Хто ж побув у нашім краї,
З ним навіки зрісся.

З Копачів я, бачте, родом,
Звідси далеченько.
Палагеча — се вже згодом...
Зроду ж — Малюченко...

Батько землю краєв плугом
Панству на догоду.
А свої — ані смуги
Не мав її зроду.

Жив, як бідні всі селяни:
З лемеша та рала;
Мати — й сонце ще не встане —
Микала та пряла.

Скільки літ на панські пельки,
Ой матінко-зірко,
Ми тіпали конопельки,
Аж у роті гірко.

А смерком хилила втома
Зовсім не до речі,
Бо ще треба ж було дома
Нам латати плечі.

«Мабуць, доню, того раю
Нам і не діждати,—
Се частенько, пам'ятаю,
Каже, було, мати,—

Мабуць, нам і на тім світі
На панів робити:
Їм в котлах в смолі кипіти,
Нам — дрова носити...»

II

Жали в пана від снопа
Й на попівську несить...
Я ж із братом у попа
Літ служила з десять.

Діла стачить на вола —
Все на ту Одарку:
І за прачку їм була,
І за куховарку...

Піп до наймитів весь час
Ставивсь, як до скоту.
Але в піст він і до нас
Виявляв турботу.

Бо самі їдять м'ясне
(Їм простить всевишній),

Нам же все дають пісне,
Щоб були безгрішні...

Словом, я у Копачах
Жила — не тужила:
Прала хустку у сльозах,
На грудях сушила...

III

Завдовіла рано я,
Мов зломлена вишня.
За вдівця за Гапія
У Залісся й вийшла.

На руках у мене син —
Як було з ним гірко!
Та у мене він один,
В Гапія ж — п'ятірко.

Замість хліба, ми пекли
Перепічки прісні,
Словом, з дітками жили
Як ото в тій пісні:

«Одне каже: тату,
Друге каже: папи...
Ні стопити, ні зварити,
Хоч тікай із хати...»

IV

Поростили ми дітей
(Вже й своїх колишуть)...
Чую раз я від людей,
Що до созу пишуть.

Я таки одразу в соз
Поступить хотіла,
Коли стільки тут погроз:
«Та ти що — здуріла?»

Не сховаєшся ж ніде,
Не спасеш і хати.
З неба там таке впаде,
Що вже будеш знати!..»

«Се, — кажу їм, — як воно
Бухне нам на хати,
То хіба йому дано
В мене лиш ціляти?»

Се, — кажу, — і вас поб'є,
Як до того йтиме».
А вони мені своє.
І Гапій із ними.

Каже: «Ти вперед не йди,
А дивись, як люди.
Бо вже знаєш, від біди
Не втечеш нікуди:

Швидко йтимеш — навісне
Доженеш ти лихо.
І тебе наздожене,
Як ітимеш тихо...»

«Зарядив,— кажу йому,—
Як отой папуга.
Не приймають же саму
Без коня та плуга.

На наряд я прибула —
Повертай голоблі.
Ну, впросилась я, пішла
В поле до картоплі...

Був Гапій і сам не свій —
Вгомонивсь насилу...
До хліва метнувсь Гапій
Та й одвів кобилу...

V

Ще були важкі роки —
Кожен з лихом знався.
Тридцять третій узнаки
Дуже людям дався.

Десь із Києва, звідтіль,
Назбирали діток.
Привезли й до нас в артіль
Шестеро сиріток.

Ось пішла і я в приют,
Щоб собі узяти.
Дрібулить дівчисько тут,
Та руде, кирпате.

Я й кажу: «Іди, мала,
Йди до мене, доцю...»
Тільки руки простягла,
А воно: «Не хоцю!»

Хай до мами одвезуть...
Нам казали дядя...»
«Як тебе,— питаю,— звучь?»
Прошептала: «Надя...»

Я таки взяла її,
Хоч життя й нужденне.
Стала жить вона в сім'ї,
Звикла вже до мене.

А то, бачу, погляда
Так, аж мружить вії:
«Моя мама молода,
Ви ж якісь старії...»

«То,— кажу,— ще доживем —
Я помолодію...»
Так ростили з Гапієм
Ми свою Надію...

VI

Далі знов пішли діла —
Є і хліб, і сіль,
Ланкова одна була
Я на всю артіль.

Агроном же був мастак,
Вчить, мов невзначай:
«Се отак, а се ось так,—
Все ти примічай».

А земля в нас піскова —
Обробить вгадай:
Дай їй добрив, ланкова,
Перегною дай.

Воздаси ти їй сповна —
Не сиди в журбі,
Бо сторицею вона
Все віддасть тобі.

VII

Саме б тільки жить та жить,
Та, як божя кара,
Тож ізвідкись набіжить
Тая чорна хмара!

Тая хмара, як стіна,
Сонце заступила.
Так усі мені війна
Плани перебила...

На велику я тоді
Вийшла на дорогу...
— Годі! — кинула біді,
А лихо — за ногу...

Присилають в перший рік
Поліцая-шкуру,
Й нас п'ятнадцять чоловік —
Та в комендатуру.

Се так справді дожилась
Баба Палагеча!..
Хоч тікати, казали, зась,
Та вдалася втеча.

Партизан відкрив нам: «Ну,
Розбігайся, активці!..»
Опинились на лану
Ми в нічній мандрівці...

Скільки ми пообрели
Глибоко і мілко...
Від поліції втекли
Аж за Новосілки.

Се вже в пору ми в таку
Йшли, — в глибоку осінь,
Вже був сніг, а ми ріку
Перейшли ще босі...

VIII

А в село вернулись — пустка.
Наче ворон змів крилом.
Хмара — наче драна хустка
Над зруйнованим селом.

А на плечах тільки й ноші,
Що куфаськи старі,
Сорочки брудні та воші,
І ні палиці в дворі.

Ні хлівця тобі, ні хати...
Що ж, нове гніздо зів'єм...
Та й рішили починати
Все спочатку з Гапієм...

IX

Ну, не всиджу дома я,
Бий ти мене, враже!
От спитайте в Гапія:
Хай старий вам скаже.

Саме вперше гніздовим
Способом садили.
Се ж було тоді новим —
Землю удобрили.

Голові тут я й кажу:
«Щоб було все ясним,
Дай хоч кущ, та посаджу
Способом я власним».

Гніздовий нам, що й казать,
Треба перевірить:
Перед тим як одрізать,
Сім разів одмірить.

Затяжна була весна
Саме того року.
Ну, й далась мені вона,—
Мала я мороку!

Гляну: ех, тепла землі б,
То було б надійно.
Се ж картопля, другий хліб,—
Як же спать спокійно?

Се ж не день вам і не два,
Як то воно вродить?
В мене серце умліва,
Поки воно сходить...

Тії ж добрива й дощі...
Та дивлюсь потому:
В мене гірше на кущі,
Ніж на гніздовому.

Піросло — ізнов сама
Порівняла дані:

Гніздовий став недарма
Спосіб у пошані.

Квітне кущ — зриваєм квіт,
Досліди все робим.
Пробуєм багато літ
Всяким уже пробом.

Поле праці вимага.
Хоч бувало й жарко —
По сімсот центнерів з га
Все ж дала Одарка.

Х

Захворіла в полі... аж кинуло в піт.
В лікарню везуть до палати.
І вперше я чую, що крутиться світ,
Що се уже треба вмирати.

Хірург увійшов і кивнув лікарям.
«Що ж, вихід, бабусю, єдиний:
Негайно робить операцію вам,
Інакше — вам жити години...»

А я йому: «Голубе, що мені жить?
Спасали немало ви люду.
Ви, лікарю... ви мені чесно скажіть —
Робити... робити я буду?»

«Так, будете», — каже... Зраділа ж я
там,

І всі мені рідні та гарні.
Кажу їм: «Одужаю — моркви я дам
Цілісіньку тонну лікарні...»

Отак я пролежала двадцять три дні.
Та наші дівчата завзяті
Ніяк не давали їй полежати мені
У тій лікарнянській палаті.

«І що се за баба,— в лікарні жінки
Питають одна в однієї,—
Що завше дівчата, як ті ластівки,
Щебечуть у вікна до неї?»

Питаю їх: «Скільки дають на гектар
Міндобрив... Так тягне додому!..»
Тут саме до мене зайшов секретар,
Провідать прибув із райкому.

Журюсь я та плачусь: «Ну, справді,
скажіть,
До чого ж лежати противно».
А він посміхнувся: «Спокійно лежіть:
Усе буде добре, Іллівно».

Лежу я та й думаю: «Як то пани
На світі жили без турботи?»
Три тижні без діла нуджусь, а вони
Віками не знали роботи...

А вийшла з лікарні якраз навесні.
Як вивели в двір із палати —
Побачила я: се такі вже дні,
Що час парники закладати...

ХІ

Вже дехто й каже: «Ну, Одарко,
Навіщо так тобі робить?
Ти ж, як отой у пеклі Марко,
Не присідаєш ні на мить.

Вже ж, слава богу, при достатку:
І хлібець є, й до хлібця є.
А ти на сьомому десятку
Щось хочеш доказать своє...»

Що ж, докажу. Аби лиш сила.
Роботу всяку я люблю.
Колись я на панів робила,
Тепер — на себе пороблю...

А що, коли б усі ми стали
Жувать готові калачі?
Чи в партію мене приймали,
Щоб я лежала на печі?..

Без праці жити — се ж як муки,
Без праці — радощі малі.
К землі я прикладаю руки,
Бо я і виросла з землі.

А нашу землю й дощ ізросить,
Та все ж невтолений пісок.
І чую я, як пшті просить
Стеблинка кожна й колосок.

Як матір я її, святую,
Догляну,— тільки уроди,
Труда свого не пошкодую,
Аби цвіли поля й сади.

І ось вона, мов повна чаша,
Як прийде осені пора.
О землі рідна, доле наша,
І скільки є в тобі добра!

На світі ж той живе не марно,
Хто чесно трудиться у нім;
Як по землі й ходити гарно,
Коли живеш трудом своїм!

А скільки є таких ще й нині —
Лежать, як свині, на пляжу.
Ви скажете: не всі ж і свині,
Так не про всіх же й я кажу...

XII

Готували ми кагати.
І мені, як ланковій,
Доручили побувати
На картоплі Худолій,

За Корцем десь піде Рівне,
На два боки від посе
Не земля, а диво дивне:
Розлюбуйся — та й усе.

Ну така ж, як чорна галка,
З борозни на два крила.
Земле мила, як же жалко,
Що до нас ти не дійшла!

А працюють люди ревно,
Добре йдуть у них діла.
Та, здається... ні, напевно,—
Я б ще більше тут дала!

Я стояла, прикидала
Біля ланки Худолій:
Я б же тут і ночувала
На землі на отакій...

XIII

В ланці в нас жінки й дівки —
З ними всюди вистою.
Всі вони, як маківки,
З вдачею вогнистою.

Імена їх, бойових,
У труді прославлені.
Вже й самі на ланкових
Декотрі наставлені.

Знаю, жодна ланкова
В ділі не провалиться.
Наш колгоспний голова
Ними не нахвалиться.

Добре роблять день при дні
Наші комсомолочки...
А як вшкварять на гульні
Гопака та полечки!

Се вже кожна на свята
Як нова копійчка.
В ланці й бувша сирота,
Се — моя Надієчка...

Інше все за наших днів:
Ми — на себе дбаємо.
Конопельок на панів
Більше не тіпаємо.

Ані пан, ні терниця
Зроду вже не вернеться.
Витіснила терницю
Машина-суперниця...

XIV

Ой дівчаточка хороші,—
Як вони співають:
«Не зазнала я розкоші,
Вже й літа минають...»

Ой дівчаточка хороші,
Співають,— не знають:
Не зазнала я розкоші,—
Про мене співають...

XV

Бачте, яка я стара вже людина.
Се як колись — не потрібна б нікому.
В мене ж були — і поет наш Тичина,
І москвичі, й секретар із обкому.

Тут ось, на лаві, сиділи у домі,
А через рік ми у залі сесійнім.
Буцімто з ними вже давні знайомі,
В Києві стрілись на з'їзді партійнім...

Вчора ж дівчата до сліз зворушили,
Квітом мені і поріг заклечали.
Люди бажали й здоров'я, і сили,—
Се коли Леніна орден вручали.

«Хай,— кажуть,— труд
і життя ваше квітне...»
Слово хотіла сказати я одвітне...
Тільки ж не вмію... лиш серцем радію...
От як робить — то робить я вмію...

Залісся — Чорнобиль

МЕРЦІ

Справляти рано панахиду
По них. Ми знаєм цих людців,
Часом благопристойних з виду,
Оцих живучих ще мерців.

I

Звичайний день. Життя кипить
В кіно, в книгарні, в булочній...
Де слід, міліція не спить,
І рух нормальний вуличний.

З футболу йдуть неподалік
Ще збуджені, схвильовані
Болільники. Машин потік
З людської рветься повені.

Василь Рваченко не в юрбі,—
Своєму вірний звичаю,
Тихенько збоку йде собі
Ходою мандрівничою.

«Ех,— дума,— в Крим гайнуть було б —
Вояж... на пляж... під пальми...»
А біля нього «Волга» стоп!
Аж скреготнула гальмами.

Моргає П'явка від керма
І пропонує чемно:
— Сідай, машина — не тюрма,
У ній сидить приємно...

І мчить Василь Рваченко-Рвач
Із приятелем добрим.
І сонце котиться, як м'яч,
Загилений над обрієм.

В машині двоє їх сидить,
Вони — немов два братики.
Про що їм довго говорить?
Все ясно з жесту, з натяку.

Милується з віконця Рвач
Алеями зеленими.
А П'явка увімкнув приймач:
— О, знов про з'їзди, пленуми!

Ач, як шерстити узялись...
Будь на всі боки навченим!..—
Єхидно губи розтяглись
Під носиком під П'явчиним.

— Да-а! Стиль твій, голубе, відмер,
Така-то, брат, штуковина.
Чортяча публіка тепер
Занадто метикована!

Обдумуй пильно кожен хід.
Живемо раз — не вічні ми.
В космічну еру діять слід
Масштабами космічними.

Та й Міма прагне широти.
Не їй сидіти квочкою

Із кустарем таким, як ти,
Нещасним одиночкою.

Учися в Жори, у Мошка,—
Все П'явка захооче,—
Він тонко діє, спідтишка,
Валютою ворочає...

Він, як досвідчений водій,
Всі рифи знає підводні...
Да, він тебе на хутір свій
Запрошує сьогодні...

II

В Мошка посходилися гості
(На інструктаж він їх збирав).
А люди теж були не прості,—
Тут кожен — туз, вершитель справ.

З'явився П'явка з Головшкіри.
Такого вшанувати не гріх:
Любив патякати без міри,
А тасмниці всі беріг.

Постава звивиста у П'явки,
Хитрючі очі — блись та блись.
І навіть губи, мов дві п'явки,
Під гострим носиком зійшлись.

А ось Цупович з Головбази.
Цей жмикрут теж прибув сюди.
(Між іншим, він якось два рази
Рваченка виручив з біди).

Для нього всякий рух — робота.
Він рухи полюбляв одні:
Лиш до кишені і до рота,
Бо інші — надто вже нудні...

І розкохав він габарити,
Як у йоркшира-кабана.
Та вмів без промаху робити
Тонкі гешефти, сатана!

А он Лакуза... Вгору пнеться
Рідке волоссячко руде.
То — зух... Працює він, здається,
Десь у торгівлі чи й ніде.

Жир в нього ледь не присне з холки,
А сам — в'юнкий, немов той гад.
Неначе біс, крізь ушко голки
Пролізе він туди й назад.

III

Коли Рвачу відкрилися фронтони
Із-за Мошкових жовтих ворітниць,
Подумав тут же: «Що то, брат, мільйони!
А починав і він з дрібниць...»

Не дім — палац. Усе — як на картині.
Он там — басейн. Ось пальми, олеандри —
Оранжерея. І підвали винні,
Де віскі, й ром, і вина із Масандри.

Згадалось, як з Мошком він на прем'єру
В Москву летів. Були в салоні вдвох.

«Живем на світі раз,
та ще й в космічну еру! —
Казав Мошко.— То вже живи, як бог!»

А загудів розмірено пропелер,—
Мошко відчув високий свій політ,
«Я житиму,— казав,— не гірше,
як Рокфеллер,
Лиш дай мені якихось пару літ...»

І Рвач позаздрив: «Он які масштаби!
А я застряг... дрібні діла роблю...»
Здалось, що кумкають Мошкові навіть жаби:
«Кум-ко-ро-лю...
Кум-ко-ро-лю...»

Ось на подвір'ї, у кутку зеленім,
Почувся гам... і тихо знов кругом...
То над басейном всілася під кленом
Компанія за ломберним столом,

А сіли в преферанс — не буде впину.
Мошко півголий, як на пляжі в Сочі.
Масний загривок. Жир повзе на спину,
Пливе на голову,
Аж заливає очі.

Без сорочок сидять Лакуза, П'явка
І сам Лопух (поважний гість, маститий!).
Рвачу шепнули: «Це на нього ставка,
В цій грі потрібно гостю підмастити».

Рваченко бачив, що по складу карт
Мошкові рипатись не варт,
А він все ліз, навмисне ліз
І наривався на реміз.

Партнери діяли уміло
І грали так, як вимагає діло:
На крупній грі до Лопуха не лізуть,
А на дрібній давай його реміжитьь.

І що той інтерес картярського стола?
Тут значно вища в них мета була!

Так делікатно гостеві без шуму
Підсунули кругленьку суму.

В подібних випадках скупитись годі,—
Лопух їм може стати у пригоді.

Поїхав задоволений Лопух:
«Таки я виграв! От я зух так зух!»

І не гадав собі оцей бундючний туз,
Що вже по шию у багно загруз.

Сміявсь Мошко з друзками:
— Ха-ха-ха!

Ми виграли в самого Лопуха!..
І завели в цю літню пору пізню
На радощах свою веселу пісню:

Х в а л а р о з з я в а м

Дихається нам на повні груди,
Ха-ха!

Поки є на світі добрі люди,
Ха-ха!

Де сидять роззяви, гави,
Добре йтимуть наші справи,—

Нічого боятися гріха,
Ха-ха!

Хай щастить роззявам мати владу,
Ха-ха!

Зберігати много літ посаду,
Ха-ха!

Ми з пошаною й любов'ю
Будем пить за їх здоров'я,
Хай минає доля нас лиха,
Ха-ха!

А після рому, після чаю
Мошко одвів Рваченка вбік:
— Давно я, друже, примічаю,
Що ти надійний чоловік.

А раз надійний, плюс кмітливий,
То збудеш нам товарчик лівий...

Якщо розв'яжеш цю задачу,
Моя тобі хвала і честь.
Вважай, в кишені маєш дачу...—
І той сказав Мошкові:
— Єсть!

IV

Рваченко йде, мов чорна хмара.
Бо жінка знов, як грім з небес,
Накинулась... Ах, ця Варвара —
Незгірше за обехеес.

Є в нього Мімочка... Марія —
Ото жона... Кругом сповна!

Та це ж не жінчина, а мрія,—
Для нього створена вона!

Людські жінки... Та з них нікому
Немає діла до куліс:
Аби для неї лиш додому
Що-небудь під пахвою ніс!

Ой, жінко, горе мені, горе...
Аж на душі, бува, шкребе...
Як жаль, що в тебе серце хворе,
А то провчив би я тебе...

Ну й прискіпучу має вдачу!
Тримайся краще віддалік...
І вже тепер на власну дачу
Від суєти й від жінки втік.

Повітря пахощами ллється.
Дрімає він у гамаку.
Аж сниться — хтось за ним женеться
Й зозуля на суку: — Ку-ку!..

І раптом тут його зловили.
В хурдигу стежка навпростець.
Хотів тікати — немає сили...
Й нема дружків... Невже капець?

Де не візьмись Цупович, П'явка
(Це ж виручальники — ого!) —
Один пищить, а другий нявка —
Кричать: — Не знаємо його!

Адвокатура, оборона
Уже не витягне... Пропав!
«Ні, я не винен...» А ворона
Із берестини: — Крав, крав, крав!

Й старих гешефтів не забули...
Лежить Рвачу далека путь...
— Зозуле,— зойкнув він,— зозуле,—
А скільки літ мені дадуть?

Зозуля ж та із осокура
Вже визначає на суку
Рішучим тоном прокурора:
— Ку-ку, ку-ку, ку-ку, ку-ку!..

І кожне те «ку-ку» — моя куля,
З-під ніг пливе йому земля...
І він прокинувся: «Зозуля?
У пізнім серпні? Звідкіля?..»

Здригнувсь, мов справді десь погоня.
Сховатись би в глухіший кут...
Чи одуд крикнув, чи спросоння
В макітрі стука:
— Тут він, тут!..

V

Поштар ввійшов у дачну браму
І перебив його думки,
Вручив Рвачеві телеграму,
Той розгортає — від дочки:

«Негайно приїжджай. Галина».
І телеграму розгляда:
«У чому річ? Яка причина?..»
І вже відчув — якась біда...

* *
*

Не зна Рваченко, в чому справа,
Та в п'яти вскочила душа.
І він, мов кролик до удава,
До свого дому поспіша.

А через чорний хід надвечір
В будинок шухнув, ніби в льох.
Хтось раптом хап його за плечі,
А в нього в грудях тільки — тьох!

«Ну, так і є... — тіпнувся хапуга. —
Засада... хто зна й відкіля...»
Коли це власний його псюга
Сплигнув, здоровий, як теля.

— Це ти, Пірате? Геть ізвідси!
Перелякав, бодай би здох... —
Угору піднялись по східцях
І до квартири йдуть удвох.

Дочка в сльозах: — Померла мама... —
А Рвачик: — Фу ти... — їй не в тон. —
Так налякала телеграма...
Та ще такий дурацький сон...

Да, Галю, ми зазнали втрати...
Страждає людство від хвороб... —
Іде до другої кімнати,
Покійницю цілує в лоб.

Ось відійшов і знов зітхає
(Але од серця одлягло):
«Один хіба лиш бог те знає,
Як важко разом нам було...

Було все зовні мирним, тихим,
Бувало з горем і з добром.
Але не поминать же лихом,—
Хай буде їй земля пером...»

До загсу вирушив спокійно,
Проживши з нею віку чверть.
І, здавши паспорт на покійну,
Одержав довідку про смерть...

VI

На стіні в кімнаті
Старовинний килим,
На підлозі білий
Розпластавсь ведмідь.

Міма тут сьогодні
Стрінеться із милим,
Міма перед люстром
Другий день сидить.

Наліпила вії,
Щоб додати вроди.
Косметичка з нею
Поралась півдня.
«Що, мовляв, чекати
Милостей в природи?
Взяти їх у неї —
Наше завдання!»

Зачіску зробила,
Склала губи в бантик
І щокам рум'янцю
Саме додає.

Кофта із нейлону,
На руках брильянти,
А на шиї сьє
Дороге кольє...

Лиш одна у неї
У житті обида,
Все життя діймає
Батьківська біда:
Йде по документах
Скрізь вона як Гнида,
Але всім доводить,
Що вона Гніда.

Мімочка щаслива:
Та для неї навіть
Це вже не проблема —
Ще часок промчить, —
В загс сьогодні підуть,
Загс і це поправить.
Ах! «Мадам Рваченко!» —
Все-таки звучить.

Ось прийшов і Васька,
Як нова копійка.
Ходить вихилясом,
Все жартує: — Так-с... —
Виструнчивсь картинно
З жестом парубійка:
— Ну, душа любезна,
Ви готові в загс?

— Ах, не сумнівайтесь
В вашій нареченій.
Ви жених, сказати би,
Прямо перший сорт! —

Васька з реверансом
Руку до кишені:
— Ось вам моє серце,
Ось вам мій пачпорт!

Узяла манірно,
Уп'яла очиці,
Тільки ж розгорнула:
— Матінко моя! —
Стали в неї очі
Вбільшки, як кислиці.
Васька глядь у паспорт —
Жінчине ім'я.

Стишився одразу,
Мов забракло сили,
Стрепенувсь, неначе
Похололий птах:
Паспорт його в загсі
З сургучем прошили,
Жінчин же лишився
в нього на руках.

VII

Тепер в Мошка підручним Рвачик.
Стиль — той, що треба. Діло йде!
Тож до колег є сто балачок,
І він друзяк у гості жде.

Втекла в гуртожиток Галина
(Вся в матінку — не дивина!),
Лиш Міма — подруга єдина.
І тут хазяйкою вона.

Розумна жінка, їй же богу,
Без загсу згодилася в дім.
Тепер обоє мають змогу
Пожити, як до вподоби їм.

Із Головшкіри, Головбази
Прийшли цуповичі, п'явки...
Як на підбір, такі пролази,
Що чесним навіть невтямки.

Свою відчувши тимчасовість
В житті радянським, чуждім зла,
Ладні б сто раз продати совість,
Якби вона у них була.

Бо тільки зблоту підвладні,
Мільйони їм стоять в очах
(Заведено книжки ощадні
В усіх столицях і містах!).

Ну, одне слово, троглодити
З тієї публіки, котра...
Та що там довго говорити?..
В хурдизі їм сидіть пора!

Так ні, ідуть сідають до столу,
Нема ж — Лакузи і Мошка.
Включив Рваченко радіолу —
Чекає шефа і дружка.

Цупович буркнув: — Дуже схоже, —
Не прийдуть...

— Не кажи мені, —

Рвач підморгнув, — спізнитись можуть,
А не прийти — ото вже ні.

В Мошка є пильна справа, братця!
Болільник,— усміхнувся Рвач,—
Учора Ілом-вісімнадцять
В Одесу фугонув на матч.

І вже дзвонив мені з Одеси —
«Діла ол райт! Діла зер гут!» —
Летить додому на АН-десять
І неодмінно буде тут!

А на столі коньяк, горілка.
Годинник цокає, біжить.
Підказує кваплива стрілка:
Спіши пожить, спіши пожить...

— Ну,— кличе Васька,— друзі милі,
Без шефа почнемо обід:
Він сам казав, що в путнім ділі
Ніколи зволікать не слід.

І до дружків моргнув надійних:
— Ми ще закрутимо дива.
А я безначпортний... покійник...
Лафа! Дістануть чорта з два!

І хоч душа його в 'мерзоті,—
У домі все блищить, нове.
Зирнув Цупович — все у злоті:
«Дивися,— мрець, а як живе!»

А П'явка встав: — За дружбу наську
Давайте вип'ємо, мужі!
— П'ємо за праведника Ваську!
— За упокой його душі!

Смакують балики, омари,
Гукають голосно сп'яна,

Що Васі Мімочка до пари,
Що прямо душечка вона.

Цупович цмокнув: — Ваша Міма —
Це ж просто театральна прима!..

А гості в п'яній лихоманці
Випендрюються в дикім танці:

— Ой, лопнув обруч...
Нас не візьмеш голірuch!..

Хильнув солідну П'явка дозу
І став у диригентську позу:

— Чого повішали носи?
Ану, підтягуйте, баси!

І хором дружно, як могли,
Свою ліричну затягли:

П і с н я п р о л ю б о в

Щоб робити комбінації,
Треба мати хист.
Шелестять нам асигнації,
Як осінній лист...

Гроші, гроші, як вас не любити!
Гроші — благодать:
Можна все за вас купити,
Можна все продати!..

VIII

Потім знов коньяк, і риба,
І свинина під хрін...
А стривайте — хто то диба?
Сам Лакуза Лаврін!

Хоч уже й спізнився Лакуза —
Не біда, не біда.
Ноги он поперед пуза
Викида... викида...

Жир ледь-ледь не присне з холки...
А в'юнкий, наче гад.
І пролізе в вушко голки —
І туди... і назад!..

У гостей на лицях подив:
«А Мошко ж, мовляв, де?»
— До Мошка оце заходив...
— То чого ж він не йде?

Десь лежить, прибувши з «біржі»?
Лапу ссе, як ведмідь?
— Не лежить, а значно гірше,—
Він... сидить... Да, сидить!

Був в Одесі і попутно
Обробляв там дільце...
Там його хтось і попутав,
Затягнув у сильце...

Ех, мотав-то спритно й строго
У клубочок мотки...
Братці... тягнуться ж до нього
Всі нитки... всі нитки!

Отакого — і заштопать!
Нас тоді й поготів,—
Адже він і нас потопить,
Як котів... як котів!

* * *

Запала тиша у світлиці,
Неначе вимер цілий дім.
Тремтіли в нім хапуги ниці:
Як бути? Що робити їм?

Гукає П'явка: — Падають духом?!
Та ще ж на світі є Лопух!.. —
Лакуза ж лиш пошкріб за вухом:
— Якби ж... А то й Лопух — попух.

Цупович зиркнув з диким жахом,
Крутнувся спійманим в'юном,
Та враз укляк... і тут запахло
Уже не тільки коньяком...

Рваченко до хазяйки дому:
— Ей, дай-но щось ковтнуть
мерщій!..—

Вона йому піднесла рому,
Він — уклонився чемно їй:

— Мерсі!..—
Та цокотіли зуби
Й дрижала чарка у руці.—
Мерсі... Мерсі...— тремтіли губи,
А чулося: — Мерці... Мерці...

Переклади

Володимир Корбан

ОГІРКИ

Якось при огляді колгоспного городу
Городник дід Мирон помітив шкоду,—

Потолочив хтось огірки.

«Стривай же! — думає старий.—

Я виявлю цю капосну породу!
Злодюго, не минеш моєї ти руки!»

І тут же ліг у буряки —

На шкідника зробив засаду.

Пройшло години дві.

Ось бачить він: з-за саду

Тихцем в канаві при межі

Повзуть два хлопці, як вужі,

Ось підповзли —

і шасть в грядки з левади.

А дід на пальчиках підкрався ззаду

Та хап обох їх за штани.

«Ану! — кричить.— Ні з місця, гади!

Колгосп грабуєте ви, сучині сини!»

Злодюги бачать: вскочили у лихо.

«Дідусю! Ми огірків не крали... кажуть тихо.—

Ми так дивилися, бо думали,

що це в вас кавуни,—

Такі тут величезні всі вони!

Як виростили ви таке диво?»

«Е, в мене огірки...» — дід цмокнув горділиво.

«Та вас Мічуріним би величать!
Та вам би всіх городників навчать!»
І дід їх випустив, і карі зовсім не вчинив,—
Підхвалювали ж як! А це дідок любив.

Часом, улесливо відводячи удари,
Гібрид лакузи й шкідника щасливо уникає карі.

ТОВАРИШ КОЧЕРГЕЙ

Дружок мій анекдот недавно розказав,
Як керівник відповідальний
В склад розпорядження писав.
Прийшла заявка на кочерги для їдальні,—
Без кочерги на кухні як без рук.
У зведення він глянув: є п'ять штук.
Перо тут на заявці заскрипіло.
Він пише резолюцію: «Віддать
Їдальні п'ять...»
І — стоп! — заїло.
А далі як писать?

Коли б одна була, то він би сміло
Черкнув би збоку — й ні гугу! —
На тій заявці: «Ко-чер-гу!»
А п'ять... Вже аж чоло в начальника снітніло:
Кочерег? Кочергей? Чи кочергів?
Як написать? Біда від капосних цих слів!
Години три товариш повагався,
Але нарешті здогадався
І написав, зітхнувши від нудьги:
«Сьогодні три віддайте ко-чер-ги,
А завтра — дві». І розписався.

Багато є педбах людей.
Такий товариш Кочергей,
Дивися, підписом «прикрасив»
Таке, що соромно читать.
А не додумається погортать
Підручник для молодших класів.

*ВІР У БОГА,
СЛУХАЙСЬ ПАНА*

«Слухайсь пана,— піп жує,—
Бог велить». Що ж пан? Він сміло
Каже: «Що твоє — моє.
Що ж моє — тобі не діло!»

Майроніс

МОЇМ ШКІЛЬНИМ ОДНОКАШНИКАМ

Помірковані надто вони у житті,
Влаштувались, премудрі, так гарно.
Мрія юності згасла й літа молоді
Відлетіли за вітром намарно.

Час минає, летить; зміни скрізь наяву.
Наче вчора шуміли заняття.
Наспівались пісень про кохану Литву —
В горлі сохло у нас від завзяття.

Як ми мріяли сміло, як прагли колись
Щонайвище вітчизну піднести,
Постраждати за неї, служити їй клялись,
Це було тоді справою честі.

А тепер? Глузд який у ділка-мудрака
В засідальнім, салоннім пориві?
Без користі гроша не дадуть з кашука,—
Злі, пихаті та себелюбиві!

Кришуть крейдочку десь на гравецькім столі,
Тихо бренька життя легкострунність.
А коли прокидаються, бачать в імлі,
«Литвоманія» то — їхня юність.

Помірковані надто вони у житті,
Влаштувались, премудрі, так гарно.
Мрія юності згасла й літа молоді
Відлетіли за вітром намарно.

СОРОКА

Он сорока на тину:
Гей, сороко, не збагну,
Що твій хвостик навертів?
Ти літаєш між дворами,
То з якими нам вітрами
Виглядять у дім сватів?
Як за ними примічать?
Може, з півночі примчать?
А чи з півдня ждати їх?
Зліва? Там живе Батурас,
Він не пан, а грубий бурас ¹,
Хоч у нього й грошей міх.

Ну й дурненька ти! Еге ж?
Вправо хвостиком ведеш?
Бідний свататься схотів?
А на захід ти, сороко,
Не націлиш часом око:
Може, милий шле сватів?

---

¹ бурас (литов.).— селянин,
мужик

Альгімантас Пабіюнас

БАБИН СОН

Баба свинку свою гляділа,
Не жаліла ні ріпи, ні дерті для сала.
Раз під хлівчиком баба сіла —
Ну й дрімота стареньку здолала.

І страшне їй видовище сниться:
Понад морем господь пролітає.
Кругле сонце тримає в правиці,
Роху ж бабину в лівій тримає.

Враз на морі — горою хвиля,
Тяжче й тяжче творцеві ширяти.
Вислизає свиня, бог напружив зусилля,
Баба стала його багаті:

— Боже, свинку врятуй! Ще ж бо їй
не кінець...
Сонце кинь... Не моє воно... Хай
йому грець!

ТЕЛЕЖИТТЯ

У голубих телеакваріумах
Такі чудовні плавають ундини,
І чоловік, принаджений їх чарами,
Рве на собі волосся, просто гине.

Що там дружина — навіть не згадає!
Пульсує кров од щастя невимовного.
...Він з телевізором в обіймах засинає,
Тележиття зазнавши повнокровного!

Аветік Ісаакян

ЗАПИТАННЯ

В один з переднедільних днів
Священик проповідь надвечір вів:
«Господь покрив і море, й суходіл
Наїдками, неначе пишний стіл,
Щоб для всіх істот
Стало тих щедрот:
Люди і осли,
Карасі й орли,
Ласка вам оця,
Тож хваліть творця!»

Миряни слухали. Аж ось
Над головами пронеслось:
«Мій отче, я б
Хотів спитать,
А чи й тому, кого їдять,
Чи й бідаку
Творця хвалить
За честь таку?»

Іван Вазов

Я НЕ ГЕРОЙ

Я не герой, не вславлений у битвах,
та й не ходив до сильних на поклін.
Не падав перед недругом в молитвах,
і не топтав його, як падав він.

Я не з поетів, пещених юрбою,
сам не кумир і їх не воздвигав.
Не лестив дурням з ревністю сліпою,
і гнів їх, і вінець їх зневажав.

Не славивсь як «поборник ідеалу»
і модних прапорів не підіймав.
Та честі не давав я на поталу,
і совісті я не заплямував.

*   *
    *
*   *

Хулители! Я перед вами
Ніколи не схилю чола.
Я шлю до бісової мами
Ваш темний світ насильства й зла.

Нехай гоніння! Задля слави
Хор і такий потрібен нам:
Хули і клевети октави —
Убогий лихослів'я гам.

Метайте грім, помиїв зливи,
Вас хмара проти одного.
Ні, вам не треба, невразливі,
Боятись пімщення мого.

Байдуже, хто там що затіяв,
Хто ви і звідки чорна вість,
З якого часу гніву вияв —
Подібна у пігмеїв злість.

Христо Радевський

ТІЛЬКИ ПЕРШОГО КВІТНЯ!

Ну прямо як змовились люди —
в день першого квітня брехать.
Цей звичай відомий усюди —
щоб жартом когось ошукать.

Обманюєм вільно і славно,—
невинна розвага людська.
Жартуєм: і смішно, й забавно,—
хто краще кого ошука.

Та в день цей окремі особи
Трапляють в полон до брехні,
стає вона так до вподоби,
що брешуть у будь-які дні.

Яка то вже їхня природа,
що лжа — наче їх апогей?
Подібна двонога порода
дивує нормальних людей.

І я б застеріг: — Схаменіться!
Ну, як вам, шановні, не встид?
Обманюйте нас, та дивіться —
лиш першого квітня — і квит!

СЛОН І МУХА

Усім цікаво: в чому справа?
Які претензії у Мухи до Слона?

Одначе ж невдоволена вона,
що скрізь про неї йде погана слава:
вона й сяка й така,— вже й слів немає,
несе заразу, людям докучає,
а Слон,— якась подоба халабуди,—
авторитетний і в пошані всюди!

Так Муха, сидючи, розважно міркувала
аж стало заздрістю її палити.

«Ну що ж,— вона погрозливо сказала,—
не можу брудом я його обливи,
то вже хоч вимотаю нерви

і подивлюсь, що скажете тепер ви!»

Поклала так

і почала вона

крутитися, гудить біля Слона,

то облетить по двічі-тричі,

то кидається просто в вічі,

то в вухо залетить і дзизне,

а то над хоботом нахабно висне...

Слона таки дратує шельма ця,

дратує вельми — що там критись —

та терпить він,

адже не до лица

йому, Слону, та з Мухою возитись!

Марко Ганчев

*СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА МІКРОБАМИ
НЕОЗБРОЄНИМ ОКОМ*

Як люди озброїлись пеніциліном —
зразу ж усі полякались мікроби:
«Ох, ні за цапову душу загинем,
бо медицина взялась за хвороби!»

Ефект боротьби з ними люди підвищили,
але мікроби таки докумекали,
що зробити, щоб їх не знищили
пеніцилінові молекули.

Сказать без термінів наукових,
мікроби опиралися посили
й виплоджували в нових умовах
уже пристосовані бацили.

Медицина засоби змінює гнучко,
тетрациклін уводять завзяті,
а вони нові одколюють штучки,
антибіотиків не бояться.

Скільки засобів — тільки ж ізнов
випливають — мікроб на мікробі.
Пристосовництво до умов —
у мікробів отих як хоббі.

Що ж, не криюся, важко долати
цих живучих мікробів страшних.
Якщо ж їм потурать, можна стати
пристосованцями до них!

Банчо Банов

ТРЕТЄ ВУХО ЗАЙЦЯ

Ведмідь побачив Зайця, котрий біг,
не чувши під собою ніг,
і закричав:

— Стривай-но! Стій!

Яка біда тебе жене, друзяко мій?

— Жахлива,— Заєць відказав Мишкові,—
із ножицями Тигр гасає по діброві.

Побачить троє вух у Зайця — моментально
відрізує безжально!

Ведмідь одразу реготаться:

— Але ж у тебе два,— чого ж тобі бояться?

— Ох, два, це так, але що з того?

Метода зовсім інша в нього,—
йому раз плюнути скалічить,
бо спершу ріже він, а потім лічить!

Александр Миланов

ТРАКТАТ ПРО ГЛУПОТУ

Сміх убивчу силу має,
б'є по дурнях він невпинно.
Але все ж він не вбиває
глупоти,— пильнуй, людино!

І немає цій химері
ні кордону, ані візи:
проженить її у двері,
у вікно вона залізе.

Здатні заражать щомиті
глупоти всіх нас бацили.
І немає в цілм світі
проти дурості вакцини!

ЕЛЕГІЯ ПРО КОНЯ

Коня, як свідчить давнина,
пов'язували всі поети,
з уявленням про стремена,
про диліжанси і карети.
Віз, бричку, що були вчорашнім днем,
пов'язують з запряженим конем.

Коли на стику шляхових мереж
захочемо коня згадать добром,—
у пам'яті постане цирк, манеж,
у бігових доріжках іподром.

А то якогось дня
нам ще й таке обставини звелять:
як зайде мова часом про коня —
лиш дошку шахову ми будем уявлять.

З М І С Т

«У сонячній неволі зобов'язань...»
Володимир Чуйко 5

ЛІРИКА, ГУМОР, САТИРА

КОМУ ЖАРТИ, КОМУ СМІШКИ

Обережно: слово!	18
Біографічне	20
Колісник	22
Біда (<i>Монолог одного «глави сім'ї»</i>)	24
Навчаймо дочок і синів	25
Питають часом журналісти	26
Дістав урок	28
Кеміне	30
Сабір	31
Робота	34
Байкар	34
Ходумент	35
Обруч	36
Білий вус	37
На голоблю? На дугу?	39
Чи село моє звичайне?	41
Маленький Сашко	44
Звідки назва «Курмани»?	45
З моєї анкети	47
«А воно й не думало признаться...»	50

ДЕКОМУ НА ЗГАДКУ

Декому на згадку	51
Німець п'яти показує	52
Розв'язана суперечка	52
«Месершміт»	53
Скільки в селі німців	53
Щира відповідь	53
Точно за наказом...	54
Незвичайний трофей	54
Слово — криця	55

ТРЯСЦЯ В ТРЕСТІ

- Що я думаю про сатиру
(3 листа до товариша) 58
- Трясця в тресті 60
- «Керівний товариш» 64
- Личак-смільчак 65
- Обтяжений родиною 67
- Зигзаг 69
- Лука Лукавий 71
- Про вузеньке віконечко
та пузате сонечко 74
- Відповідальний переляк 76
- Патякало і Потакайло 78
- Пеня 80
- Чи з головами бюрократи.
Запитання дитяти 81
- Про долю одного моста.
З читацького листа 82
- Слимакові принципи 83
- Закоханий 85
- Видющий критик 87
- Як Руданського скоротили по штату... 88
- Чудеса. *Фейлетон* 90
- Понадіялись 92
- «Люлі, синочку...» 93
- Полювання з макогоном..
Із мисливських секретів 96
- Покірне телятко 98
- Задрість 101
- Ні мичить, ні телиться 103
- Юкса 104
- Я — за автомати! 107
- Коли все за словником 108
- Приснився сон 109
- Вінок на могили лукаволицих, хапуг,
себелюбців та інших нищих. I—XIV 110
- Магістрал 118

ТАРАСОВІ ЖАРТИ

- Чиї крила довші 120
- Тарасова помста 121
- Зустріч з паном 122
- Як Шевченко познайомився
з губернатором 123

Шевченкова відповідь	123
На чому тримається церква	124
Грізне запитання	125
Земля і небо	126
На балу	127
На ярмарку в Ромні	127
Цар-грабіжник	129
Федот в екіпажі...	133
Новий фрак	134
Портрет	135
«Страх, люблю правду»	137
Тарасові брати. <i>Розмова Шевченка</i> <i>з коронованим тираном</i>	137
Як пан облизня схопив	138
Як Шевченко царського генерала провчив «Отак, як бачите...»	140
Обух на панські голови	141
Як Тарас із паном поквитався	142
Хто кому брат	143

АЛЬФИ — НЕ ОМЕГИ

Критик-штампувальник	145
Епітафія сатирикові. <i>Жарт</i>	145
Сергієві Воскресенку. <i>Майстрові безадресних епіграм</i>	145
Серйозно про смішне	146
Миколі Нагнибіді. <i>Автору книги «Морські балади»</i>	146
Марія Познанська. <i>Пародія</i>	146
Степанові Олійнику	147
Олексі Ющенку	147
На Олександра Ковіньку	147
Альфи — не омеги	148
«Як обірветься умить вервечка...»	148
Поспішний висновок	148
Проста класифікація	148
І повторитися не гріх	149
Логічне	149
З лица і навиворіт	149
Мораліст	149
Сто і один	150
«Розлютився — раниць, наче лезом...»	150
Жовторотий виродок	150

До сімейної ідилії	150
Про пам'ятники	151
Про любов	151
Цілком закономірно	151
«Переконатися пора...»	152
На бистрині	152
«Він скаржився тобі на серце на своє...»	152
«Лють нещадно сушить злого...»	152
Не хвалися родом	153
Квіт і плід	153
«Відчувай у думці кожен порух...»	153
«Гріх у житті одлежувать...»	153
Мемуаристові, який себе не забуває	154
Всяк, сягаючи вершин, міря все на свій аршин.	<i>Жарт</i> 154
Уже й зарікався	154
Сонет Малишкової дороги	155
Визнаний графоман	156
На Миколу Рудя	156
Не все золото, що блищить	156
З усіх шухляд	157
На Олександра Підсуху. I—II	157
Микита Чернявський. <i>Поету і автору роману «Людям важче»</i>	158
Киргизькі мотиви Наталі Кащук. <i>Дружній шарж</i>	158
Цапидики	159
Про так званій «дядьківський гумор»	160
Він та безсмертні	160
Що таке поема	160
Що таке упорядник?	161
«Експромт... Як пишуться експромти?..»	161
Розмова письменника з прачкою	161
Невинна жертва. <i>Байка</i>	162
Неперевершене	162
Не в кількості справа	162
Другові-критикові, читаючи нову його статтю	163
Як здоров'я? <i>Жарт</i>	163
Замість епітафії	163

ПОЕМИ

- Золота арка 164
Життя Одарки Палагечі,
нею самою повідане 197
Мерці 213

ПЕРЕКЛАДИ

З РОСІЙСЬКОЇ

- В. А. Жуковський
Що таке закон? 232
Дружба 232
«Скажи-но там, щоб не кричали...» 232
«Дурним промовлене
пішло між глупаками...» 233
- О. С. Пушкін
В. Ф. Раєвському 234
Двом Олександром Павловичам 235
Моя епітафія 235
«Є трійка: кожен марнослов...» 235
На А. О. Давидову 236
Приятелям 236
Прозаїк і поет 236
На Воронцова 237
Є. П. Полторацькій 237
- М. О. Некрасов
«Незнаний я.
Я вами не надбав» 238
Пісня Єрьомоньці 238
Поетові 241
«Донесеш —
та оплачеш ти друга...» 242
- І. А. Крилов
Троежонець 243
Селянин та розбійник 244
Лисиця й виноград 244
Купець 245
Щука й Кіт 246
Наклепник і Змія 247
Зозуля та Орел 248
- Дем'ян Бедний
Кларнет і Ріжок 249
Маніфест барона фон Врангеля 250

Сергій Михалков
Лисиця і Бобер 253
Кіт і Миша. *Байка-жарт* 254
Далекозора Сорока 255

З БІЛОРУСЬКОЇ

Францішек Богушевич
Вовк та Овечка 257
Кіндрат Крапіва
Мандат 259
Дивак-новатор 260
Володимир Корбан
Огірки 262
Товариш Кочергей 263
Ніл Гілевич
За що сварилася дружина? 265
Замовляння від балаканини 266

З ЛАТИСЬКОЇ

Ян Райніс
Благодійник 267
Кінь і Осел 267
Час — це гроші 267
Вір у бога, слухайсь пана 268

З ЛИТОВСЬКОЇ

Майроніс
Моїм шкільним
однокашникам 269
Сорока 270
Альгімантас Пабіюнас
Бабин сон 271
Тележиття 272

З ВІРМЕНСЬКОЇ

Аветік Ісаакян
Запитання 273
Аршавір Дарбні
Славолюбці 274
Мкртич Корюн
Соловей у клітці 275
Мати й син 275

З АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ

Сабір

Признання Абдули Гаміда 276

Лікар та хворий 276

Неможливе 277

З ПОЛЬСЬКОЇ

Ян Кохановський

До своїх віршів 278

На капелана 278

На проповідника 279

На набожну 279

Станіслав Трембецький

Лев і Муха 280

М. Родоць (Миколай Бернацький)

От якби не демократи... 282

В житті ідилія така... 284

З БОЛГАРСЬКОЇ

Христо Ботев

Епітафії та епіграми 285

«Зрівняла яму цю мотика...» 285

«Тут лежить купча-мінйало...» 285

«Народності» редактор без турбот» 286

«Плачте, плачте та ридайте» 286

«Златев людей не жере...» 286

«Бог рогів-то не дає
корові битливій...» 286

Іван Вазов

Я не герой 287

«Хулителі! Я перед вами» 287

Стоян Михайловський

Павич і Ластівка 289

Леокрокот 289

Пенчо Славейков

Любимий падишах 291

Христо Смирненський

Марш радикалів 292

Буфетна злободенка 294

Христо Радевський

Тільки першого квітня! 295

Слон і Муха 296

Асен Босев	
Хитрий дід	297
Марко Ганчев	
Спостереження за мікробами неозбровним оком	299
Банчо Банев	
Третє вухо Зайця	300
Александр Миланов	
Трактат про глупоту	301
Елегія про коня	301

Литературно-художественное издание

БИЛОУС
ДМИТРИЙ ГРИГОРЬЕВИЧ

Избранное

Лирика, юмор, сатира, переводы

Киев, издательство
художественной литературы
«Дніпро»

На украинском языке

Художник *С. О. Лук'яненко*.
Художній редактор *О. М. Коспа*.
Технічні редактори *Т. М. Мацапура, П. Д. Цуркан*.
Коректор *З. П. Шкода*.

ИБ № 3570

Здано до складання 30.08.89. Підписано до друку 23.10.89. Формат 70×90^{1/32}. Папір друкарський № 1. Гарнітура звичайна нова. Друк високий. Умовн. друк. арк. 11,408. Умовн. фарбовідб. 12,578. Обл.-вид. арк. 11,131. Тираж 8000 пр. Зам. 9—233. Ціна 1 крб. 50 к.

Видавництво художньої літератури «Дніпро». 252601, Київ-МСП, вул. Володимирська, 42.

Київська книжкова фабрика «Жовтень». 252053, Київ, вул. Артема, 23.

Білоус Д. Г.

Б61 Вибране: Лірика, гумор, сатира, переклади / Передм. В. Чуйка.— К.: Дніпро. 1990.— 310 с.

ISBN 5-308-00632-6

До книжки увійшли краці ліричні й гумористичні твори відомого українського поета, лауреата премії імені М. Рильського.

Природність інтонацій, свідома праця в руслі сюжетного класичного вірша, увага до громадських і морально-етичних проблем, звернення до фольклорних джерел — такі основні риси творчості автора, який упродовж чотирьох десятиліть літературної праці завше мав своїх прихильних читачів.

Б $\frac{4702640202-101}{M205(04) - 90}$ 101.90

ББК 84Ук7-44